

Competències bàsiques de l'àmbit artístic

**A FAVOR
DE L'ÈXIT
ESCOLAR**

Educació artística: visual i plàstica,
música i dansa

Identificació i desplegament
a l'educació primària

Competències bàsiques de l'àmbit artístic

Educació artística: visual i plàstica,
música i dansa

Identificació i desplegament
a l'educació primària

URL: www.gencat.cat/ensenyament



Aquest llibre està publicat amb una llicència Creative Commons Reconeixement-NoComercial-SenseObra Derivada 4.0.

No es permet l'ús comercial de l'obra original ni la generació d'obres derivades.

La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>

Aquest document ha estat elaborat per un grup de treball coordinat per la doctora Reina Capdevila, el doctor Joan Vallès i el doctor Jaume Sarramona.

© **Generalitat de Catalunya**
Departament d'Ensenyament

Elaboració: **Direcció General d'Educació Infantil i Primària**

Edició: **Servei de Comunicació i Publicacions**

1a edició: **juny de 2016**

Disseny de la coberta: **Estudi Carme Vives**

Índex

| | |
|---|----|
| Presentació | 4 |
| Introducció | 5 |
| Competències bàsiques de l'àmbit artístic | 7 |
| Dimensió percepció, comprensió i valoració | 8 |
| • Competència 1. Mostrar hàbits de percepció conscient de la realitat visual i sonora de l'entorn natural i cultural | 9 |
| • Competència 2. Utilitzar elements bàsics dels llenguatges visual, corporal i musical i estratègies per comprendre i apreciar les produccions artístiques | 15 |
| • Competència 3. Comprendre i valorar elements significatius del patrimoni artístic proper, de Catalunya i d'arreu | 20 |
| • Competència 4. Comprendre i valorar elements significatius de la contemporaneïtat artística | 24 |
| Dimensió interpretació i producció | 28 |
| • Competència 5. Emprar elements bàsics del llenguatge visual amb tècniques i eines artístiques per expressar-se i comunicar-se | 29 |
| • Competència 6. Interpretar música vocal i instrumental amb els elements i recursos bàsics del llenguatge musical | 34 |
| • Competència 7. Emprar els elements i recursos bàsics del llenguatge escènic per expressar-se, interpretar i comunicar-se | 41 |
| Dimensió imaginació i creativitat | 46 |
| • Competència 8. Improvisar i crear amb els elements i recursos bàsics dels diferents llenguatges artístics | 47 |
| • Competència 9. Dissenyar i realitzar projectes i produccions artístiques multidisciplinàries | 51 |
| Annex 1 | |
| Continguts clau de les competències | 56 |
| Annex 2 | |
| Competències i nivells de gradació | 57 |
| Annex 3 | |
| Aplicació de recursos al currículum (ARC) | 59 |

Presentació

El Govern de la Generalitat de Catalunya, mitjançant el Departament d'Ensenyament, promou i lidera una ofensiva de país a favor de l'èxit escolar, que vol implicar i comprometre tota la societat catalana, amb l'objectiu de millorar els resultats educatius i reduir les taxes de fracàs escolar i d'abandó dels estudis.

La Unió Europea ha establert objectius educatius, en el marc de l'Estratègia Europa 2020 (ET-2020), que han de permetre l'assoliment d'una economia intel·ligent, inclusiva i sostenible. Uns objectius que Catalunya assumeix i que l'obliguen a focalitzar els esforços del Govern en la millora dels resultats escolars i del nivell formatiu dels ciutadans, per aconseguir el ple desenvolupament personal, professional i social al llarg de la vida.

En els darrers cursos, el Departament d'Ensenyament ha fet diverses avaluacions externes de caràcter mostral (avaluacions diagnòstiques, proves PISA, etc.) i ha portat a terme avaluacions externes a tots els alumnes de 6è d'educació primària i de 4t curs d'educació secundària obligatòria, en què l'objectiu és determinar el grau d'assoliment de competències bàsiques, amb la finalitat de promoure l'adopció de mesures que permetin la millora de la qualitat del sistema educatiu i dels centres, així com la millora de l'activitat docent dels professors.

D'altra banda, d'acord amb l'article 97 de la LEC (Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació), els centres exerceixen l'autonomia pedagògica, a partir del marc curricular establert en el Decret 119/2015, de 23 de juny, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació primària, on es concreten les competències bàsiques, els continguts i els criteris d'avaluació.

Dins d'aquest marc de referència, el Departament d'Ensenyament ha impulsat l'elaboració de diversos documents per al desplegament i la concreció de les competències associades a les diferents àrees del currículum. El document que ara presentem correspon a les competències bàsiques de l'**àmbit artístic** (visual i plàstica, música i dansa) per a l'educació primària.

Els elements que componen el document aporten informació relativa a la gradació de l'assoliment de les competències de l'àmbit al final de l'etapa educativa, la identificació dels continguts clau associats a cada competència, les orientacions metodològiques per a l'aplicació a l'aula, exemples d'activitats d'avaluació amb indicadors relacionats amb els diferents graus d'assoliment i, finalment, una referència als recursos actualment disponibles amb exemples pràctics d'activitats d'aula relacionades amb el desenvolupament de les competències.

Aquest document ha estat elaborat amb la participació de professionals de l'àmbit universitari i de mestres de centres educatius de Catalunya.

El treball dut a terme ha de contribuir a continuar avançant en la millora de la qualitat del sistema educatiu del nostre país, en l'actualització professional dels nostres docents i, en definitiva, en la millora de l'èxit educatiu dels nostres alumnes.

Meritxell Ruiz Isern

Consellera d'Ensenyament

Introducció

El Departament d'Ensenyament ha elaborat aquest document d'orientacions per al desplegament de les competències bàsiques de l'etapa de primària amb la finalitat d'ajudar els centres a desenvolupar el currículum de l'àmbit artístic que conté les àrees d'educació artística: visual i plàstica, música i dansa.

En l'elaboració de la proposta de les competències s'ha optat per tres dimensions: percepció, comprensió i valoració; interpretació i producció, i imaginació i creativitat.

La presència de les competències en els currículums ha implicat necessàriament canvis en el què, el com i el perquè ha d'aprendre l'infant. I, alhora, canvis en el rol del mestre. Si s'entén el concepte de competència com la capacitat d'aplicar uns coneixements per a la resolució eficaç de qüestions de la vida quotidiana, aquest document el que vol és compartir idees i reflexions per portar-les a la pràctica.

La dimensió de **percepció, comprensió i valoració** inclou les competències que fan que una persona adopti una actitud activa i conscient davant les realitats visuals i sonores existents a l'entorn natural i cultural. Si l'infant comprèn el món que l'envolta i és capaç de valorar i gaudir dels aspectes estètics que en formen part, es convertirà en un adult capaç de participar, de manera activa i creativa, del patrimoni artístic i de les diverses vessants de la contemporaneïtat artística.

La dimensió d'**interpretació i producció** té com a objectiu que la persona s'expressi i es comuniqui utilitzant els llenguatges de les arts. En dominar-los, l'infant podrà compartir sentiments, idees i experiències estètiques mitjançant la realització de produccions artístiques i la interpretació d'obres musicals o escèniques.

La dimensió d'**imaginació i creativitat** inclou les competències que es relacionen amb la imaginació i la creativitat, que són qualitats inherents al gènere humà i que es poden desenvolupar i aprendre. Per les seves característiques, les arts permeten accions d'aprenentatge i reptes artístics sense solucions preestablertes i úniques, que són una bona base per preparar persones amb capacitat per innovar.

La societat actual demana persones creatives que puguin donar resposta a qüestions actuals, per la qual cosa és essencial plantejar experiències que exercitin la imaginació des de la combinació de disciplines. La creativitat és una capacitat bàsica de la intel·ligència humana que es troba latent en tots els infants, i totes les persones poden esdevenir creatives si es donen els condicionants adients. Així mateix, la creativitat no es pot entendre com una estratègia exclusiva del camp artístic. Si bé en el camp artístic s'aglutinen elements plàstics, musicals i corporals, el mateix procés d'integració es pot traslladar a la resta de disciplines per treballar de forma globalitzada.

Les competències es presenten amb una breu explicació que exposa el plantejament teòric i els principis epistemològics en què s'ha emmarcat la seva definició. Cada competència s'ha graduat en tres nivells de consecució: bàsic (nivell 1), mitjà (nivell 2) i alt (nivell 3), que van des de l'assoliment fins a l'excel·lència en la competència. Cal tenir en compte que cada nivell porta implícit l'assoliment de l'anterior i que tots tres fan referència a l'últim curs de l'etapa.

Els nivells d'adquisició de la competència s'han establert tenint en compte el grau de complexitat i l'evolució de l'habilitat dels infants per transformar les idees en creacions.

S'ha fet una tria dels **continguts** que contribueixen en major mesura al desenvolupament de cadascuna de les competències. Són els continguts anomenats continguts clau. A l'annex 1 es presenta la taula que els exposa i els relaciona amb les competències.

Seguidament, s'apunten algunes **orientacions metodològiques** per desenvolupar a l'aula. Es pretén que siguin propostes i idees que afavoreixin la construcció de l'aprenentatge per part de l'alumne, partint del més simple i concret i anant cap al més abstracte i complex, per acabar amb la transferència dels coneixements a situacions reals. A més, es fa èmfasi en el treball cooperatiu, el plantejament de bones preguntes, la recerca i interpretació d'informació, la reflexió sobre el propi procés d'aprenentatge i la comunicació de resultats.

En el procés d'aprenentatge s'ha de desenvolupar l'actitud d'escolta i d'observació de l'alumne envers el món sonor, visual i artístic del seu entorn més proper i llunyà. El mateix espai escolar s'ha de considerar com un element més de l'activitat docent, ja que l'ambient d'un centre i una aula és bàsic per a l'aprenentatge i, com a espai de benestar, potencia l'expressió artística. És per això que, si és necessària una transformació d'aquest espai, els mestres han de ser capaços de fer-hi aportacions i reflexions. La cerca de bellesa en l'espai és una tasca que requereix la implicació de tots els agents que configuren l'escola, perquè ha de ser pensada i compartida. Les visites a sales d'exposicions, concerts, espectacles, *performances*, etc., acaben de conformar l'exploració per les expressions estètiques i artístiques de l'entorn.

En tot el procés de creació artística, el mestre ha d'impulsar que s'utilitzi la terminologia apropiada del llenguatge musical, plàstic i escènic, cuidant i enriquint el lèxic amb adjectius diversos per parlar de creacions artístiques.

Pel que fa a les **orientacions d'avaluació**, aquestes es basen en la idea que l'avaluació ha d'ajudar a aprendre i, per tant, ha de ser un mitjà per regular els aprenentatges, identificar les dificultats i els errors i trobar camins per superar-los. Es donen idees per repensar el què, el com, el quan i el perquè s'avalua, amb la consideració que els aprenentatges són més efectius quan els alumnes entenen clarament allò que s'espera que aprenguin, reben comentaris per millorar i es responsabilitzen del procés d'aprenentatge tot autoregulant-se. Els fonaments d'aquestes orientacions es troben en l'avaluació formadora. Aprendre a avaluar-se és una de les condicions bàsiques per aprendre a aprendre i, per tant, per ser més competent.

Finalment, es presenta una proposta d'activitat d'avaluació, que pot servir de model per a d'altres que poden elaborar els docents. Aquestes activitats parteixen de situacions incertes de la vida quotidiana o s'inspiren en temes d'actualitat; obliguen a planificar accions o dissenyar propostes; inclouen diverses formes de representar la informació; integren coneixements de diverses àrees i demanen a l'infant que es posi a prendre decisions. Són, en definitiva, un exemple per mesurar el grau d'adquisició de cadascuna de les competències.

La finalitat d'aquest document és proporcionar eines per a la reflexió sobre el tractament i l'impacte de l'art a l'escola. Fa propostes globalitzadores dels diferents ensenyaments artístics per incloure les arts visuals, plàstiques, musicals i escèniques. També contribueix a dissenyar activitats que provoquin emocions, curiositat i interès per les arts.

Competències bàsiques de l'àmbit artístic

DIMENSIÓ PERCEPCIÓ, COMPREENSIÓ I VALORACIÓ

Competència 1. Mostrar hàbits de percepció conscient de la realitat visual i sonora de l'entorn natural i cultural.

Competència 2. Utilitzar elements bàsics dels llenguatges visual, corporal i musical i estratègies per comprendre i apreciar les produccions artístiques.

Competència 3. Comprendre i valorar elements significatius del patrimoni artístic proper, de Catalunya i d'arreu.

Competència 4. Comprendre i valorar elements significatius de la contemporaneïtat artística.

DIMENSIÓ INTERPRETACIÓ I PRODUCCIÓ

Competència 5. Emprar elements bàsics del llenguatge visual amb tècniques i eines artístiques per expressar-se i comunicar-se.

Competència 6. Interpretar música vocal i instrumental amb els elements i recursos bàsics del llenguatge musical.

Competència 7. Emprar els elements i recursos bàsics del llenguatge escènic per expressar-se, interpretar i comunicar-se.

DIMENSIÓ IMAGINACIÓ I CREATIVITAT

Competència 8. Improvisar i crear amb els elements i recursos bàsics dels diferents llenguatges artístics.

Competència 9. Dissenyar i realitzar projectes i produccions artístiques multidisciplinàries.

Dimensió percepció, comprensió i valoració

Aquesta dimensió inclou les competències que fan que una persona adopti una actitud activa i conscient davant de les realitats visuals i sonores existents a l'entorn natural i cultural. Gràcies a elles l'infant comprèn i experimenta el món que l'envolta i és capaç de valorar i gaudir dels aspectes estètics que en formen part. La persona competent pot participar, així, de manera activa i creativa del patrimoni artístic i pot submergir-se en els diversos vessants de la contemporaneïtat artística.

- **Competència 1.** Mostrar hàbits de percepció conscient de la realitat visual i sonora de l'entorn natural i cultural.
- **Competència 2.** Utilitzar elements bàsics dels llenguatges visual, corporal i musical i estratègies per comprendre i apreciar les produccions artístiques.
- **Competència 3.** Comprendre i valorar elements significatius del patrimoni artístic proper, de Catalunya i d'arreu.
- **Competència 4.** Comprendre i valorar elements significatius de la contemporaneïtat artística.

COMPETÈNCIA 1

Mostrar hàbits de percepció conscient de la realitat visual i sonora de l'entorn natural i cultural

Explicació

Aquesta competència fa referència a la capacitat d'utilitzar els sentits per copsar i aprendre de la realitat del voltant i donar-li significat. Quan es parla de percebre es fa referència a comprendre tot allò que arriba del món visual i sonor de l'entorn natural i cultural. Percebre és un procés en què intervenen tres aspectes estretament vinculats que es donen simultàniament: el sensorial, l'afectiu i el significatiu.

El procés s'inicia quan es capta la informació a través del sentit de l'oïda i de la vista, que s'enllaça amb les experiències viscudes realitzant connexions del sistema nerviós al cervell fins que allò que ha estat percebut adquireix un significat.

A través de la percepció l'infant és conscient d'allò que passa en el món exterior i dóna un significat als estímuls que li arriben. La seva capacitat perceptiva serà més específica a mesura que vagi tenint experiències significatives a partir de l'aportació de nous estímuls.

La primera condició que ha de complir qualsevol activitat de coneixement i d'aprenentatge per poder dur-la a terme és l'atenció per tenir consciència de la realitat visual i sonora. L'atenció és un procés cognitiu que permet seleccionar la informació i processar només algunes dades de totes les estimulacions sensorials que es reben. Quan es fa una activitat mental, de manipulació, visual, l'atenció se centra només en alguns aspectes, se selecciona part de la informació de l'entorn i els receptors gestionen les dades rebudes.

Es pot definir l'atenció com la capacitat de dirigir la consciència cap a un estímul que concentra sobre ell mateix tota l'activitat conscient; en aquest sentit, l'atenció és un aspecte selectiu de l'acte de la percepció.

Es considera, de l'entorn natural, el món físic proper o més llunyà de la vida dels infants, i de l'entorn cultural, la família, l'escola, el context social, tant els paisatges sonors i visuals quotidians com les manifestacions artístiques.

L'assoliment d'aquesta competència ha de permetre que la percepció esdevingui un hàbit. La mirada atenta i l'escolta conscient han d'acompanyar l'infant en les múltiples i diverses situacions quotidianes que trobarà al llarg de l'escolaritat i de la seva vida.

Aquesta competència obre el camí a les altres, ja que a través de la percepció es configuren les sensacions que es reben de l'entorn i que donen sentit al que hi ha al voltant. Desenvolupar conjuntament les competències 1 i 2 de l'àmbit de coneixement del medi (competència 1: Plantejar-se preguntes sobre el medi, utilitzar estratègies de cerca de dades i analitzar resultats per trobar respostes; competència 2: Interpretar el present a partir de l'anàlisi dels canvis i continuïtats al llarg del temps, per comprendre la societat en què vivim), ofereix la possibilitat de buscar, investigar, plantejar-se qüestions i dubtes per avançar en el coneixement. També es troba vinculada a la competència 3 de l'àmbit artístic (Comprendre i valorar elements significatius del patrimoni artístic proper, de Catalunya i d'arreu).

Per fer la gradació s'ha tingut en compte el nivell de percepció així com la naturalesa i complexitat dels elements de l'entorn. D'aquesta manera, en un primer nivell de competència, l'infant ha de ser capaç d'identificar elements habituals del món que l'envolta, i en nivells superiors, ha de conèixer elements més complexos i tenir la capacitat per connectar-los i relacionar-los.

Gradació

- 1.1.** Percebre de manera conscient elements simples i evidents de l'entorn visual i sonor.
- 1.2.** Percebre de manera conscient elements subtils i complexos de l'entorn visual i sonor.
- 1.3.** Percebre de manera conscient elements subtils i complexos de l'entorn visual i sonor i relacionar-los.

Continguts clau

- **Percepció sensorial dels elements presents en l'entorn natural, cultural i artístic:**

- Percepció unisensorial i multisensorial.
- L'escolta, la mirada, l'olfacte i el tacte com a mitjans de percepció.

- **El patrimoni i les manifestacions artístiques.**

- **Propietats dels elements que trobem presents en l'entorn i en les obres artístiques:**

- Elements bàsics del llenguatge musical: les qualitats del so, la melodia, el ritme i la simultaneïtat sonora.
- Elements bàsics del llenguatge visual: color, traç i volum.
- Elements bàsics del llenguatge escènic: gest, moviment, coreografia.

Orientacions metodològiques

El món visual i sonor que envolta els infants és molt divers i cal desenvolupar una actitud d'escolta i d'observació per poder percebre'l en la màxima amplitud.

Per aconseguir aquesta competència i per tal de despertar l'interès pel món, és molt important oferir-los entorns suggerents amb diversitat d'elements. Els infants han de mirar i escoltar l'entorn proper natural, cultural i artístic, tant directament com mitjançant recursos analògics i digitals.

Al llarg de tota l'escolarització és important apropar als infants propostes motivadores, obertes i plurals; integrar les seves aportacions, preguntes i comentaris diversos al voltant de les característiques del món sonor i visual, així com també les seves vivències personals, per anar creant hàbits de percepció cada vegada més conscients. És interessant obrir diàlegs, converses i debats en petits grups i en gran grup per afavorir l'adquisició de coneixements del context cultural i natural a través de la interacció entre els infants.

La conversa i el diàleg a l'aula ajuden a configurar propostes obertes que permeten recollir i fer explícites les idees prèvies dels infants i construir coneixement conjuntament. Durant aquest procés, el docent ha de guiar i fer conscients els infants dels seus avenços i les seves dificultats, perquè puguin tenir una actitud activa i reguladora del seu procés d'aprenentatge.

L'escola també s'ha de percebre com un espai artístic i estètic que ha d'esdevenir un estímul per als infants. L'equip de mestres ha de vetllar perquè el centre constitueixi, tot ell, un entorn visual i sonor en el qual els infants i la resta de la comunitat educativa s'impregni d'experiències saludables i estètiques. En aquest sentit s'ha de tenir en compte: l'acústica dels espais; la quantitat i la qualitat dels impactes visuals; la tria dels colors i la diversitat dels materials; la singularització dels espais com les aules, els patis, els jardins, i els criteris estètics en les exposicions, cartells, documentacions i elaboracions que es penjen a les aules, als passadissos i als vestíbuls de l'escola.

Les sortides a l'entorn natural i cultural són necessàries per rebre estímuls que portin els infants a fer-se noves preguntes, a identificar elements nous que contrastin amb els que ja coneixen (els entorns marítims versus els de muntanya, els rurals versus els urbans) i per prendre'n consciència en fixar-se en aspectes com els llums dels cotxes, el so i el moviment de les onades, el vol dels ocells, els aparadors, els sons dels mitjans de transport, etc.

Són molt recomanables les visites a sales d'exposicions i a museus, l'assistència a concerts i a espectacles, havent preparat prèviament els esdeveniments, i la reflexió individual i/o col·lectiva després de l'experiència. També es pot posar l'atenció en la percepció d'aspectes visuals i sonors dels mitjans de comunicació (música, imatges, publicitat, cinema, televisió, radio...).

Una proposta reflexiva i oberta per prendre consciència del que perceben els infants consisteix a elaborar una documentació del procés seguit en algunes de les activitats, per mitjà de la fotografia, del dibuix, de l'enregistrament, de la recollida d'elements, de l'escrit d'allò que han percebut.

Per tal de recollir aquests elements es poden utilitzar diferents eines o instruments com guies d'observació i diaris de camp, mitjançant els quals els infants reflexionin sobre les preguntes i facin explícites les seves percepcions (Què veus? Què sents?), expliquin i argumentin què senten (T'agrada, o no? Per què?) i transmetin les seves opinions més crítiques i racionals (Com ho veus? Què et sembla? Per què ho dius? Què hi afegiries? Què modificaries? Quins són els elements més significatius?).

En relació amb l'ambient sonor és convenient percebre el silenci, observar les sensacions que provoca i prendre consciència de la seva importància en determinats espais (biblioteques, hospitals, esglésies...) i moments quotidians.

En totes aquestes activitats, el docent ha d'acompanyar els infants perquè vagin adoptant una actitud d'interès, d'atenció i de receptivitat dels estímuls, manifestant el seu interès pels elements visuals i sonors que els envolten. També ha de tenir en compte la diversitat d'infants i la manera com cadascun d'ells percep l'entorn sonor i visual.

Orientacions per a l'avaluació

Per avaluar aquesta competència cal basar-se en elements que demostren la capacitat de l'infant de percebre la realitat visual i sonora que l'envolta, en activitats dins i fora de l'aula, en activitats simulades com poden ser les dramatitzacions i en altres activitats evocadores en què s'imaginin espais o en què s'utilitzin recursos digitals partint d'enregistraments o projeccions.

L'avaluació de l'assoliment de la competència ha de tenir en compte l'avaluació formativa de les activitats, recollides en diferents formats, de les sortides i visites a l'entorn natural i cultural. La reflexió i l'elaboració de la documentació de les experiències viscudes són imprescindibles per a l'avaluació final en tant que mostren la presa de consciència en la percepció visual i sonora de l'entorn natural i cultural.

Per avaluar els diversos nivells d'assoliment de la competència són útils els indicadors següents:

| Nivell 1 | Nivell 2 | Nivell 3 |
|---|---|--|
| Percep de manera conscient elements simples i evidents de l'entorn visual i sonor. | Percep de manera conscient elements subtils i complexos de l'entorn visual i sonor i hi mostra interès. | Percep de manera conscient elements subtils i complexos de l'entorn visual i sonor i els relaciona. |
| Mostra receptivitat per conèixer l'origen dels sons que percep en la natura. | S'interessa amb curiositat per conèixer l'origen dels sons de la natura. | Busca i suggereix activitats per conèixer l'origen dels sons de la natura. |
| Identifica els elements principals, visuals i sonors, de l'entorn natural i cultural (un rètol publicitari, la coberta d'un llibre, el moviment d'un animal...). | Identifica, per iniciativa pròpia, els elements visuals i sonors de l'entorn natural i cultural utilitzant més d'un sentit. | Identifica, per iniciativa pròpia, la relació entre els elements visuals i sonors de l'entorn natural i cultural (d'un anunci de la televisió, d'un fragment de pel·lícula, de les onades del mar, d'unes flames...) utilitzant la integració de tots els sentits. |
| Identifica les característiques bàsiques de forma i color dels elements arquitectònics del seu entorn (portes, finestres, parets...) i les diferències que s'hi poden trobar. | Identifica els matisos de forma i color entre elements arquitectònics del seu entorn. | Relaciona diferències de forma i color entre elements arquitectònics amb la seva funció (teulades inclinades per a la neu, finestres grans perquè hi entri la llum, blanc de les parets per lluitar contra la calor...). |
| Identifica les característiques bàsiques de forma i color dels elements naturals del seu entorn: plantes, roques, i les diferències que s'hi poden trobar. | Identifica els matisos de forma i color entre elements naturals del seu entorn (plantes, roques...). | Relaciona diferències de forma i color entre elements naturals de l'entorn (plantes, roques...) amb la seva funció o característiques (fulles grans / bosc ombriu i humit; aigua marronosa / riera amb sediments...). |
| Identifica les característiques bàsiques de forma, color i so dels paisatges (el so de les campanes, dels telèfons, el vestit i la veu de les persones...). | Identifica els matisos de forma, color i so dels paisatges. | Relaciona diferències de forma, color i so dels diferents paisatges (ocres i marronosos dels paisatges àrids, ressonàncies i olors...). |

Documentem un recorregut

Es proposa a l'alumne un recorregut que ha de seguir des del principi fins al final. Ha de recollir aquells aspectes visuals i sonors que li cridin més l'atenció, ajudant-se de mapes, textos, càmeres de fotografar, recursos per enregistrar i de les eines que consideri necessàries.

Les propostes de recorregut poden ser:

1. el pati de l'escola
2. el menjador
3. el carrer de l'escola
4. el supermercat o botiga més propera
5. el parc del barri
6. església / biblioteca / museu / sala d'exposicions

Per facilitar l'observació del docent es proposa una pauta d'observació que es pot ampliar o simplificar per fer una avaluació més acurada.

| Pauta d'observació | | | | |
|---|-------------|--------|-----------|--------------|
| Nom: | Recorregut: | | | |
| | Molt sovint | Sovint | A vegades | Observacions |
| Quant als enregistraments | | | | |
| Confecciona una pauta per enregistrar les seves observacions. | | | | |
| Usa dispositius digitals per enregistrar elements visuals i/o sonors. | | | | |
| Descriu els elements visuals i/o sonors | | | | |
| Sons exteriors. | | | | |
| Sons produïts per les persones (un mateix o els altres). | | | | |
| El silenci. | | | | |
| Murals, treballs dels alumnes de l'escola, anuncis, cartells... | | | | |
| Analitza els elements visuals i/o sonors | | | | |
| El tipus de sons que sent. | | | | |
| El tipus d'espais per on passa. | | | | |
| Els tipus d'elements que observa. | | | | |
| La llum, les ombres, la foscor... | | | | |
| Relaciona | | | | |
| Com és el recorregut: llarg, curt, regular, irregular... | | | | |
| Em recorda... | | | | |
| Expressa una emoció en relació amb... | | | | |

Segons la resolució de l'activitat d'avaluació es poden establir els nivells següents:

- **Nivell 1.** L'alumne explica els elements sonors i visuals senzills i evidents (els sons de les passes, la baixada per les escales, els murals i els anuncis...).
- **Nivell 2.** L'alumne explica els elements sonors i visuals detallant alguns elements dels llenguatges musical, visual o escènic utilitzant vocabulari adient (un so estrident, un espai estret, la sorra del pati humida, el degoteig de la font, llums i ombres...).
- **Nivell 3.** L'alumne explica i relaciona elements visuals i sonors del seu recorregut de manera àmplia i rica emprant un lèxic acurat, comunicant també les seves raons estètiques (*els quadres de la paret del passadís de color blau turquesa s'emmarquen amb el cel blau quan he sortit al pati...*).

COMPETÈNCIA 2

Utilitzar elements bàsics dels llenguatges visual, corporal i musical i estratègies per comprendre i apreciar les produccions artístiques

Explicació

Les persones que estimen i gaudeixen de l'art utilitzen els elements dels llenguatges artístics per comprendre i enriquir-se amb les múltiples produccions i realitats. Viuen de forma significativa les experiències visuals, sonores o escèniques entenent-les pels propis significats i pel seu context social i històric. En aquest procés, els factors emocionals juguen un paper cabdal.

Els elements bàsics dels llenguatges artístics són el traç, el color i el volum per a les arts plàstiques; les qualitats del so, la melodia, el ritme i la simultaneïtat sonora per a la música, i el gest, el moviment i la veu per a la dansa i les arts escèniques.

La combinació dels elements dels llenguatges artístics materialitzen les idees i les intencions dels creadors. La seva identificació per part del receptor o espectador contribueix a la comprensió de la creació que ha seguit l'artista i a l'apreciació i comprensió de l'obra. Tenir coneixement d'aquests elements ajuda a poder fer compatibles percepcions més sensorials amb d'altres més racionals i a posar nom a allò que se sent.

El terme apreciar fa referència a rebre una informació a través dels sentits i interrelacionar-la amb la pròpia experiència subjectiva, emocional i afectiva. Apreciar és una activitat que involucra valorar, estimar, opinar sobre una obra o producció artística i que està en correspondència amb les experiències personals, els coneixements adquirits i el bagatge cultural i emocional.

Aquesta competència està estretament vinculada a les competències 5, 6 i 7 de l'àmbit, que fan referència a la interpretació i producció utilitzant els elements dels diferents llenguatges artístics.

Per fer la gradació de la competència s'han tingut en compte la complexitat i varietat dels elements dels llenguatges artístics que s'utilitzen, les estratègies per a l'apropament a l'obra d'art i la complexitat cognitiva del procés de comprensió o valoració.

D'aquesta manera es considera que un alumne que està en un nivell satisfactori és capaç d'utilitzar els

elements més bàsics dels diferents llenguatges i parteix de l'estratègia que li és més còmoda, analítica o global, per comprendre i apreciar una obra artística. En nivells superiors de la competència, l'alumne pot combinar elements més complexos com la composició, les dinàmiques..., i utilitzar més d'una estratègia per comprendre i emetre un judici sobre una obra artística.

Gradació

- 2.1.** Utilitzar els elements bàsics dels llenguatges artístics i les estratègies proposades per comprendre i apreciar una producció artística.
- 2.2.** Utilitzar els elements bàsics dels llenguatges artístics i diverses estratègies pròpies per comprendre i apreciar una producció artística.
- 2.3.** Utilitzar i combinar diversos elements dels llenguatges artístics i diferents estratègies per comprendre i valorar una producció artística.

Continguts clau

- **Expressió de les idees, les emocions i les experiències que desvetllen les manifestacions artístiques.**
- **Propietats dels elements que trobem presents en l'entorn i en les obres artístiques.**
 - Elements bàsics del llenguatge musical: qualitats del so, melodia, ritme i simultaneïtat sonora.
 - Elements bàsics del llenguatge visual: color, traç i volum.
 - Elements bàsics del llenguatge escènic: gest, moviment i coreografia.
- **Recursos, formes i possibilitats comunicatives dels diferents elements i llenguatges artístics.**
- **Codis i terminologia utilitzats en la lectura, producció i interpretació de les obres d'art.**
 - Fases en la comprensió de les produccions artístiques: escolta i mirada activa, ús dels codis propis de cada llenguatge i incorporació de les vivències personals.

– Característiques expressives i comunicatives de les produccions musicals: gèneres i estils, forma, dinàmiques i ritmes.

– Característiques expressives i comunicatives de les produccions plàstiques: gèneres i estils, missatges visuals i recursos plàstics.

– Característiques expressives i comunicatives de

les produccions escèniques: gèneres, estils, coreografia i escenografia.

• **Interès, valoració i respecte pel fet artístic i per les produccions artístiques pròpies i dels altres.**

• **Propietats dels elements que trobem presents en l'entorn i en les obres artístiques.**

Orientacions metodològiques

Un primer contacte amb l'aprenentatge i la utilització dels elements bàsics dels llenguatges artístics és a partir de l'exploració. Elements aparentment tan simples com el traç, el so o el gest permeten investigar fins a trobar-ne la força expressiva i la interrelació. L'infant ha de jugar amb aquests elements per després reconèixer-los en les obres artístiques ja produïdes i poder verbalitzar i expressar de diferents maneres les seves experiències.

La presentació de les produccions artístiques ha de seguir un procés que pot començar amb l'estímul de la curiositat (amb referències lúdiques o amb elements sorpresa: partint de notes misterioses, cartes, contes, pintures, objectes estranys...). A continuació, cal entrar en l'anàlisi i la lectura dels seus components, utilitzant els elements propis de cada llenguatge per arribar a comprendre'ls. En aquest procés, s'ha de presentar un conjunt ampli i divers de produccions artístiques, amb una mirada oberta que permeti que els infants s'identifiquin amb algunes d'elles i desenvolupin el gust per l'art.

La mateixa emoció del mestre també és un factor determinant per a una predisposició positiva vers el descobriment de la producció artística. Convé que el docent expliciti la seva estratègia, que declari la seva emoció, que aportï la informació de què disposa i que sigui generador de preguntes.

Tenim dues maneres d'acostar-nos a les produccions artístiques: en directe o bé a partir de les imatges o enregistraments videogràfics i sonors. Amb la música en directe els vincles es creen quasi de manera immediata. És per això que és molt recomanable l'assistència a concerts, espectacles, o organitzar audicions a la mateixa escola per part d'alumnes estudiants de música, o de grups musicals del poble o del barri. Quant a les produccions visuals i plàstiques, cal prioritzar el visionat de les que es tenen a l'abast.

Abans d'anar a un concert, visitar una exposició o vivenciar una acció coreogràfica convé fer activitats de preparació: conèixer els instruments que sentiran, escoltar algun dels fragments que s'interpretaran, investigar sobre els artistes o compositors, saber quins són els elements significatius de les produccions pictòriques o escultòriques, tot contextualitzant-les i donant referències de l'època, l'estil, el compositor, l'artista. Després caldrà organitzar activitats de recollida i tancament de l'activitat: un debat en què es posin en comú les impressions, un treball en petit grup sobre alguns elements, escriure una crònica. En definitiva, fer que els infants emprin els elements dels llenguatges en relació amb cada producció artística.

També es pot convidar familiars o veïns que siguin actors, escultors, músics, ballarins o artistes en general, a conèixer amb els infants per oferir-los, així, la possibilitat d'escoltar les vivències de la seva professió, gaudir dels instruments i les produccions en directe i compartir les experiències artístiques.

És molt útil l'escolta de fragments curts que es puguin repetir perquè els infants els reconeguin. La repetició ajuda a entendre allò que s'escolta, acostuma a l'escolta i obre l'oïda a diferents propostes. Perquè els infants puguin percebre dissemblances és interessant brindar-los diferents estils de músiques en què es puguin apreciar contrastos. Les obres enregistrades han de ser d'una durada adequada al grup i a l'edat dels infants i han de comptar amb els suports visuals necessaris.

Convé decidir quines orientacions per a l'escolta s'ofereixen. A vegades és convenient preparar bé una audició, predisposant els alumnes a l'audició. Altres vegades el factor sorpresa és interessant, i s'aposta per no dir res i parlar després de l'audició. En el procés d'escolta/visionat, i per tal de fer més significativa l'obra, pot ser útil utilitzar referències gràfiques (musicogrames) o de moviment, que ajudin a mantenir l'atenció o bé a interioritzar les obres.

Per a l'observació i l'apreciació de produccions visuals i plàstiques, es disposa d'una àmplia oferta visual amb la qual es poden il·lustrar la majoria de les produccions artístiques (llibres, revistes, diapositives, vídeos), i actualment també es pot accedir a museus accessibles per a tots els infants, en línia i interactius. Tot aquest material, si té la qualitat necessària, permet gaudir de les produccions artístiques des de la globalitat i també incidir en els seus elements significatius: pinzellades, traç, empremta, textures. Aquesta possibilitat de visualització permet contrastar diferents produccions i determinar les semblances, les diferències de color, de traç, d'expressió, etc.

L'apropament dels infants a les produccions escèniques a partir del visionat de diferents propostes enregistrades (teatre, dansa, *performance*, circ) permet analitzar els recursos emprats: l'escenografia, la coreografia, la música utilitzada, la relació del moviment amb la música, etc. Per poder adquirir una certa autonomia en aquesta anàlisi convé que el mestre porti elements de comprensió, que ajudi els infants a ser capaços de fer relacions entre les arts amb preguntes i reflexions com les següents: "Fixeu-vos en el vestuari", "Us sembla que el moviment i la música van sincronitzats?", "Quina relació hi ha entre el solista i el moviment grupal?", "Quin significat té l'ús de les màscares?", entre d'altres.

Per tal que els infants compreguin i apreïin les produccions artístiques cal proporcionar-los estímuls perquè es facin preguntes i activin les dues estratègies d'apropament a les obres: el mètode intuïtiu i l'analític. Amb el mètode intuïtiu cal basar-se en l'observació directa de la realitat per tal de detectar, assimilar i interioritzar els elements observats. L'observació fa referència a descobrir amb la mirada, adonar-se, i requereix una actitud de relaxació i concentració a la qual els infants s'han d'anar habituant de manera progressiva. Com a complement a aquesta observació directa s'ha d'utilitzar també el mètode analític, que requereix prendre distància respecte d'allò que s'observa per poder distingir les parts, els elements i el conjunt de l'obra. Aquest mètode permet també analitzar les formes, els colors, les proporcions i establir relacions entre els elements.

Es pot treballar la capacitat d'observació intuïtiva en les formes començant per activitats com completar un perfil simètric, formes positives i negatives... Quan es treballa amb els espais en negatiu cal posar l'atenció en captar la forma global del conjunt i també en la percepció de la forma de les línies.

En l'observació analítica del color d'una pintura o dibuix, en primer lloc s'han de determinar les zones d'un mateix color per poder descompondre i analitzar els colors observats. S'ha de comentar si són primaris, secundaris o terciaris, quins són més lluminosos, més saturats o més atenuats, així com comentar la composició d'algun d'ells.

Els infants aniran adquirint els elements bàsics de cada llenguatge específic per comprendre i apreciar les produccions artístiques a mesura que el mestre els utilitzi. Cal habituar-los a emprar el lèxic adequat en les propostes, en les lectures, en les preguntes (*Escoltem aquest trio de jazz i com cada un dels músics improvisa, seguim el tempo i marquem l'accent ternari d'aquesta melodia; Fixem-nos en la repetició del tema; Stravinsky va escriure l'obra basant-se en un conte popular rus; Observem aquesta producció pictòrica; Observem les pinzellades emprades per descriure cadascun dels elements; Mirem com el color col·labora en la composició...*).

És interessant també acostumar els infants a observar i escoltar les seves pròpies produccions, valorar els resultats promovent una actitud participativa i oferir-los uns recursos que atenguin, entre d'altres, les consideracions següents:

- Aconseguir una escolta activa i una mirada atenta amb una actitud oberta i participativa.
- Promoure el respecte per les diferents propostes.

- Incorporar la terminologia i els recursos propis de cada llenguatge artístic per a l'anàlisi, el reconeixement i la interiorització de les diferents produccions.

Orientacions per a l'avaluació

Per conèixer el grau de comprensió, d'apreciació i de valoració de les produccions artístiques per part dels infants es poden formular preguntes que permetin conèixer la capacitat d'assimilació d'aquestes. Atès que les característiques de les arts possibiliten multitud de respostes, les preguntes més operatives són les formulades amb un sentit obert o semiobert, sense menystenir que se'n puguin formular d'altres de caràcter tancat que permetin observar elements determinats.

Es poden considerar tres tipus de preguntes sobre els elements artístics treballats:

- Preguntes interpretatives: *Què creus que ha passat? Què has sentit? Què has vist? Què ha fet l'artista per construir aquesta escultura o música o espectacle? Com creus que l'ha creat?*
- Preguntes reflexives: *Què és el que més t'ha agradat? Què t'ha emocionat? Podries posar-li una olor?*
- Preguntes crítiques: *Què t'ha semblat interessant? Què t'ha costat d'entendre? Tornaries a veure-la?*

A més de preguntes per avaluar, es poden emprar altres fórmules com elaborar explicacions, enunciar els elements que es consideren més importants, descriure la producció artística a una altra persona, realitzar foto-reportatges, audiovisuals, etc.

Per avaluar les estratègies i els elements del llenguatge que empra l'infant es poden donar produccions artístiques i fer que les descrigui amb els elements dels llenguatges artístics que les configuren. Una altra proposta és donar una sèrie de paràmetres dels llenguatges artístics perquè els infants puguin reconèixer-los en aquelles produccions conegudes.

Per avaluar el nivell en què es troba l'alumne podem fer servir, entre d'altres, els indicadors següents:

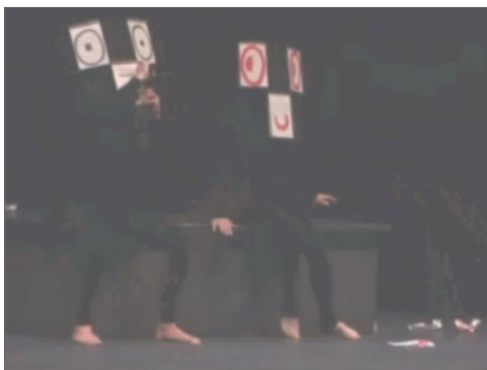
| Nivell 1 | Nivell 2 | Nivell 3 |
|--|---|--|
| Utilitza els elements bàsics dels llenguatges artístics. | Utilitza elements bàsics dels llenguatges artístics i els combina. | Utilitza elements bàsics dels llenguatges artístics i els combina per comprendre el sentit global d'una obra. |
| Aplica les estratègies proposades per comprendre i apreciar una producció artística. | Aplica diferents estratègies per comprendre i apreciar una producció artística. | Aplica diferents estratègies per comprendre i apreciar una producció artística i en fa una valoració crítica. |
| Relaciona l'emoció que li provoca un fragment musical amb una experiència personal. | Explica quines són les característiques instrumentals i rítmiques d'un fragment musical que l'ha commogut. | Explica quines són les característiques instrumentals i rítmiques d'un fragment musical i el relaciona amb una experiència personal lligada a una obra artística plàstica, corporal o musical. |
| Describeix una característica bàsica d'un habitatge o monument que el relaciona amb un estil arquitectònic determinat. | Describeix diverses característiques d'un habitatge o monument que el relacionen amb un estil arquitectònic determinat. | Describeix característiques d'un habitatge o monument que el relacionen amb un estil arquitectònic determinat fent menció a altres arts (disseny, mobiliari, vitralls...). |

Una activitat que pot permetre avaluar aquesta competència és el visionat d'una producció artística enregistrada i la resposta a un qüestionari amb preguntes diverses.

Mascarada

Es proposa el visionat del vídeo *Mummenschanz on the Muppet Show* (1976). En primer lloc, el docent ha d'oferir als alumnes d'escoltar només el so del vídeo, sense visionar-lo, i després ha de preguntar-los:

- En què us fa pensar el so del vídeo?
- Què penseu que deu il·lustrar aquesta música?



Després es mira el vídeo i els alumnes han de contestar les preguntes que se'ls plantegin:

- Anomena els diferents llenguatges artístics que formen part d'aquesta proposta escènica.
- Quin tipus de música han utilitzat? Et sembla adequada?
- Quins elements destacaries com a visuals i plàstics?
- Quins elements escènics s'han utilitzat?
- Quin tipus de comunicació s'ha establert entre els dos personatges? (discussió, amistat, seducció...).
- Quins missatges t'han arribat? Quins elements t'han ajudat a entendre l'obra?
- T'ha agradat? Li recomanaries a algú de veure-la?
- Inventa una petita història.

Referència del vídeo i web dels creadors:

https://www.youtube.com/watch?v=3eazq_8jCOg

<http://www.mummenschanz.com/de>

Segons la resolució de l'activitat d'avaluació es poden establir els nivells següents:

- **Nivell 1.** L'infant copsa el sentit global de la producció artística, descriu els llenguatges artístics que hi participen i reconeix alguns elements sonors, plàstics i gestuals (els instruments, el tempo, el color, la forma, els elements escènics...) que conformen la proposta. Descriu la trama i recull les idees més significatives.
- **Nivell 2.** L'infant descriu elements sonors, plàstics i gestuals utilitzant vocabulari adient. Reconeix matisos subtils de cada un dels llenguatges i estableix relacions entre ells. També relaciona la proposta amb altres produccions artístiques. S'interroga sobre els aspectes que desconeix i construeix narracions argumentades i reflexives definint les idees més rellevants.
- **Nivell 3.** L'infant centra la seva mirada en els aspectes singulars de la proposta. Emet judicis crítics, mostra satisfacció i gaudeix de les produccions artístiques. Descriu, analitza i relaciona elements visuals i sonors del seu recorregut fent ús del vocabulari adient i relacionant-los entre sí. Argumenta les seves emocions i les seves opinions.

COMPETÈNCIA 3

Comprendre i valorar elements significatius del patrimoni artístic proper, de Catalunya i d'arreu

Explicació

Aquesta competència fa referència als coneixements sobre el patrimoni artístic que han d'adquirir els infants al llarg de l'etapa de primària, per tal que puguin arribar a entendre la relació de les persones amb les arts i identificar-s'hi.

Sovint el terme patrimoni s'ha emprat per definir el conjunt de béns històrics i historicoartístics. En l'actualitat cal entendre'l de forma inclusiva, perquè aquest terme inclou tant elements del passat com del present, els elements materials i immaterials i tot allò que en l'entorn social ha permès configurar els trets d'identitat i la singularitat artística.

En el desenvolupament d'aquesta competència és important comprendre els referents artístics patrimonials de la societat i la cultura més propera a la qual pertanyen els infants. Aquesta és una forma de conèixer les seves arrels i establir relacions i lligams entre els elements patrimonials artístics propers: de la família, les cançons de bressol, els quadres, el mobiliari, les fotografies; del barri i poble, les festes; de l'arquitectura, els parcs i jardins; de l'escola, els exalumnes, els elements arquitectònics de l'edifici, el bestiari o altres personatges construïts per a les festes populars, i de l'infant com a individu, les joguines, els dibuixos, els diaris i els objectes, entre d'altres. Una bona conceptualització d'aquestes realitats facilita les habilitats de comprensió i reconeixement de la resta de realitats artístiques i patrimonials, i el fet d'estimar-les, defensar-les i preservar-les com a les pròpies.

Aquesta competència és una eina excel·lent per assolir actituds de reconeixement dels altres en la seva singularitat ja que permet construir ponts entre les diverses formes culturals. Aquesta és la raó per la qual, un cop treballats els aspectes significatius del patrimoni artístic proper, és necessari entroncar-lo a alguns aspectes de les cultures properes i de les universals.

Al llarg de l'etapa de primària, el material didàctic, els mitjans audiovisuals, les activitats relacionades amb l'entorn permeten que els alumnes visquin experièn-

cies relacionades amb diversos elements del patrimoni artístic. Aquesta familiarització permet una exposició vivencial i de gaudi important, però no garanteix la capacitat de conèixer amb profunditat ni la preparació indispensable per valorar-lo i respectar-lo.

Ser competent implica necessàriament això, respectar i valorar els referents patrimonials artístics, i també ser respectuós amb els elements patrimonials d'altres cultures, tant aquelles que tinguin presència al centre educatiu i a l'entorn, com d'altres de les quals sols es tenen referències.

Aquesta competència està estretament vinculada a la competència 4 de l'àmbit artístic (Comprendre i valorar els elements significatius de la contemporaneïtat artística), ja que és coneixent les realitats artístiques que es produeixen en el món actual que els infants poden viure amb naturalitat aquestes experiències. L'assoliment d'aquesta competència també es troba connectada a la competència 2 de l'àmbit de coneixement del medi (Interpretar el present a partir dels canvis i continuïtats al llarg del temps, per comprendre la societat en què vivim), ja que fa referència a la comprensió de la realitat present i passada.

Com a criteris per a la gradació d'aquesta competència s'han tingut en compte, d'una banda, la proximitat i la complexitat dels elements i les característiques del patrimoni; i de l'altra, el nivell de coneixement d'aquest patrimoni artístic.

D'aquesta manera el nivell satisfactori correspon als infants capaços d'identificar, valorar i respectar elements bàsics i propers del patrimoni, i els nivells superiors, a aquells que en tenen un coneixement més ampli, que els relacionen i hi estableixen lligams.

Gradació

- 3.1.** Identificar i valorar elements bàsics del patrimoni artístic català i europeu.
- 3.2.** Identificar i valorar els elements del patrimoni artístic català, europeu i universal.

- 3.3.** Identificar els diferents elements del patrimoni artístic català, europeu i universal i establir-hi relacions.

Continguts clau

- **Expressió de les idees, les emocions i les experiències que desvetllen les manifestacions artístiques.**
- **Patrimoni i manifestacions artístiques:**
 - Elements del patrimoni artístic immaterial de Catalunya: danses, cançons, músiques, tradicions, elements teatrals...
 - Elements del patrimoni artístic material de Catalunya: bestiar festiu, puntes al coixí, produccions artístiques, instruments musicals populars...

– Elements materials i immaterials del patrimoni artístic europeu i universal.

- **Relació entre l'art, la societat, la cultura i la religió.**
- **Recerca sobre qüestions relacionades amb l'art:**
 - Elements significatius procedents de les produccions populars, siguin tradicionals o actuals.
 - Autors vinculats a l'entorn artístic actual o del passat.
- **Funció i influència de les manifestacions artístiques i dels seus elements:**
 - Característiques dels elements artístics patrimonials.
- **Propietats dels elements que trobem presents en l'entorn i en les obres artístiques.**

Orientacions metodològiques

Per desenvolupar aquesta competència s'ha d'utilitzar una metodologia que permeti als infants apropar-se al patrimoni artístic de manera vivencial i d'aproximació envers les manifestacions artístiques. Els mestres han d'acompanyar els infants en el coneixement dels principals elements del patrimoni artístic de Catalunya: iniciar el procés amb els elements culturals més propers (la música, les danses, la llum, els colors, el paisatge, l'arquitectura...) i ampliar la descoberta en altres manifestacions artístiques d'àmbit europeu i universal.

A partir de les experiències pròpies i amb la identificació dels elements del patrimoni personal propi, l'infant començarà a descobrir i comprendre les manifestacions artístiques.

Es poden iniciar en aquest coneixement a través de la seva història de vida, recopilant materials de tot tipus (en caps, baguls, maletes plenes d'elements singulars de la pròpia biografia, de cançons, dibuixos, fotografies, maquetes, itineraris i fotografies d'excursions, de programes, díptics, quadres, llibres, gravacions sonores, etc.).

També s'han de dissenyar propostes per a la documentació i classificació d'elements lligats a l'entorn i de produccions artístiques entroncades a la societat actual. Es pot aprofundir en el treball relacionant-les amb els moments històrics, amb les realitats socials, tradicionals i folklòriques de Catalunya i d'arreu. És important incidir en aquells elements del patrimoni universal que han influït en les produccions artístiques dels artistes més propers.

Viure experiències relacionades amb diversos elements del patrimoni artístic a través de materials didàctics, dels mitjans audiovisuals, de visites, concerts, o altres activitats relacionades amb l'entorn dels infants, els ha de permetre, al llarg de l'etapa de primària, adquirir un bagatge per poder percebre i analitzar el patrimoni artístic de Catalunya i d'arreu. Cal buscar indrets del patrimoni cultural i natural que respectin els criteris d'accessibilitat universal, accessibles i funcionals per a tothom.

Les activitats relacionades amb el patrimoni artístic poden disposar-se en espais d'exposició permanent a l'escola en els quals els alumnes es familiaritzin, relacionin, configurin, comprenguin o facin recerca sobre elements singulars, seleccionats de forma progressiva al llarg de l'educació primària.

Altres propostes que despertin l'interès pel patrimoni artístic poden fer referència a la vinculació dels infants amb un objecte artístic —una escultura urbana, una cançó, un edifici, un ball popular. També es poden conver-

tir en “experts” o “padrins” de l’objecte escollit per tal de fer-ne un treball de recerca, de descoberta de la seva singularitat, i ser capaços, més tard, d’explicar-lo als companys de l’escola, a les famílies o a altres membres de la comunitat educativa.

La presència a l’escola d’infants de diverses procedències culturals és un valor que permet contrastar els seus referents artístics amb els propis de l’entorn. A partir d’aquest fet es poden dur a terme activitats en què es treballin produccions plàstiques, músiques, danses i coreografies pròpies de les cultures presents.

Pel que fa a l’entorn urbà o rural on està ubicada l’escola, si hi ha patrimoni arquitectònic, folklòric i musical, cal incorporar-lo en el projecte educatiu de centre per tal que els infants i les famílies el coneguin i hi participin.

Orientacions per a l’avaluació

En l’avaluació d’aquesta competència intervenen diversos aspectes, entre els quals hi ha la necessitat d’observar si els infants coneixen i identifiquen les principals característiques dels elements del patrimoni artístic que s’han treballat, al mateix temps que es determina quin es el seu grau de conceptualització, la facilitat per establir relacions entre elements i la capacitat crítica dels alumnes. Per desenvolupar l’autoavaluació i la coavaluació s’han d’emprar imatges, àudios i recursos tecnològics i, sempre que sigui possible, els quaderns de camp, els quaderns d’artista, l’hipertext... que són una eina extraordinària perquè els infants apliquin els conceptes adquirits, identifiquin el que han après i com ho han après al llarg d’un període de temps.

Per avaluar el nivell en què es troba l’alumne podem fer servir, entre d’altres, els indicadors següents:

| Nivell 1 | Nivell 2 | Nivell 3 |
|--|---|--|
| Identifica i coneix elements significatius del patrimoni artístic català, europeu i universal. | Identifica i coneix les principals característiques del patrimoni artístic català, europeu i universal. | Identifica i coneix les principals característiques del patrimoni artístic català, europeu i universal i és capaç d’establir-hi relacions. |
| Respecta i valora els elements principals del patrimoni artístic més proper. | Respecta i valora el patrimoni artístic català. | Respecta i valora el patrimoni artístic de Catalunya i d’arreu. |
| Vincula elements artístics propers amb els treballats en la diversitat de l’aula. | | Vincula elements artístics propers de manera més generalitzada. |
| Recull materials i explica fets i sensacions en una carpeta d’aprenentatge. | Recull i classifica materials seguint uns criteris de selecció en una carpeta d’aprenentatge. | Recull, reflexiona i relaciona materials en una carpeta d’aprenentatge. |

Mostrem un exemple d'activitat que permet avaluar el nivell d'adquisició de la competència.

El foc

A partir d'un element del patrimoni artístic, el foc, elaborar una carpeta on s'hi recullin elements del patrimoni artístic proper, de Catalunya i d'arreu. En aquesta carpeta hi ha d'haver reflectit l'element del foc en diferents manifestacions culturals: festes, tradicions, imatges, danses, enregistraments sonors i/o audiovisuals, vestuari, entre d'altres.

A Catalunya trobem diferents festes o manifestacions artístiques i culturals amb el foc com a element comú: els correfocs de les festes majors, les festes del solstici d'hivern o d'estiu, les falles, La Patum, el foc del ball del drac a l'estil ancestral, la festa de la Fia-Faia de Bagà, les revetlles de Sant Joan, els focs artificials, els balls de dimonis i diables, els balls amb el bestiar de cada poble o ciutat, les fogueres de Sant Antoni, les processons de Setmana Santa, la crema del Carnestoltes, els foguerons mallorquins de Sant Antoni.

A l'Estat també trobem manifestacions del patrimoni artístic i cultural com són les Falles de Sant Josep a València, el Paso del Fuego i la Fiesta de las Mòndidas a San Pedro Manrique (Sòria), focs artificials, les *Luminarias* de San Antón a Alosno (Huelva), entre d'altres. Pel que fa a altres cultures d'Europa i del món trobem les festes del foc a Cuba i les festes de Sant Joan a Europa i a Amèrica Llatina.

Durant un període de temps determinat, tots els infants han d'haver recopilat elements patrimonials fruit de l'activitat acadèmica, de la seva pròpia experiència o de la recerca. En aquesta carpeta han de recollir objectes, documents gràfics, fotogràfics, escrits i/o àudios per poder fer-ne una selecció, comparació i reflexió.

Per tal que aquest recull es converteixi en una carpeta d'aprenentatge cada alumne ha d'escollir quins són els materials que hi vol incloure. Han de ser aquells que més li han servit per aprendre. Ha de quedar recollit, també, el perquè de la seva tria. Després ha d'organitzar els materials escollits perquè tinguin sentit, amb diferents apartats que poden respondre a les preguntes següents:

- Quin significat té el foc en les diferents festes?
- Quin paper juga en cadascun dels actes?
- Amb quina forma es manifesta el foc en les diferents festes?
- Quina és la història de les manifestacions festives del patrimoni cultural?

En aquesta carpeta d'aprenentatge també s'inclouen les produccions pròpies inicials, els esborranys, els croquis i les versions millorades amb les aportacions dels companys o del mestre.

Segons la resolució de l'activitat d'avaluació es poden establir els nivells següents:

- **Nivell 1.** L'alumne presenta una carpeta del patrimoni en què ha recollit manifestacions artístiques del patrimoni més proper i ha organitzat els diferents materials.
- **Nivell 2.** L'alumne presenta una carpeta del patrimoni en què ha recollit manifestacions artístiques de l'element d'investigació (el foc) entre el patrimoni artístic de diverses cultures. Ha seleccionat i organitzat els materials.
- **Nivell 3.** L'alumne presenta una carpeta del patrimoni en què ha recollit manifestacions artístiques i ha establert relacions a través de l'element d'investigació (el foc), entre el patrimoni artístic de diverses cultures.

COMPETÈNCIA 4

Comprendre i valorar elements significatius de la contemporaneïtat artística

Explicació

Aquesta competència està estretament associada al fet que les arts són una font imprescindible per ajudar a conèixer i comprendre les manifestacions artístiques i les formes de pensament del nostre temps. El domini d'aquesta competència implica emprar tots els sentits per copsar les idees, les emocions i els valors associats a les propostes artístiques entroncades en la contemporaneïtat.

Les manifestacions artístiques formen part del nostre entorn, incideixen en la vida de les persones tot permetent espais de relació en els quals flueixen experiències i significats. L'art contemporani està estretament lligat a la societat, a la diversitat de llenguatges i a les tecnologies. D'aquí que conèixer-lo i valorar-lo servirà per promoure que d'infants, i després d'adults, les persones es comuniquin, creïn i innovin amb processos artístics contemporanis i siguin futurs espectadors amb capacitat de reflexió.

Les obres d'art contemporani tenen un significat que vehiculen en algun objecte, instal·lació o acció. L'art contemporani està dominat pel significat, per la pretensió de comunicar i exigeix un esforç de comprensió.

La bellesa ha dominat durant segles com una manera de pensar l'art; en l'art contemporani es presenta no com una cosa de la qual simplement cal gaudir, sinó com un significat.

Per a l'art hi ha infinits mons o infinites maneres de veure el món i experimentar-lo. Aquesta raó funcional de l'art té el seu fonament en la naturalesa de la comunicació artística i del significat que ofereix.

En l'art efímer s'incorporen nous elements a les obres que, en un principi, no tenien cap valor artístic, però que podien adoptar-lo si eren extrets del context original, exposats, mirats i considerats d'una altra manera. Aquesta idea, i la utilització d'objectes de tota mena per construir les obres, s'expandeix entre les arts plàstiques, la música, la poesia i les arts escèniques. Tam-

bé s'adopten molts materials i processos propis d'altres camps: dels mitjans de comunicació, de la medicina, de la cultura popular, de l'enginyeria informàtica, de l'antropologia, de la sociologia, etc. La inclusió d'elements i d'objectes del món real és constant, amb l'intent de relacionar molt més l'art i la vida i de fer que el primer incideixi en la realitat i qüestionari les problemàtiques existents. En molts treballs de creació l'art ja no es dedica a la representació de la realitat sinó a la documentació de la realitat. Moltes de les estratègies utilitzades no fan res més que recollir elements de la realitat, fer-los presents, mostrar-los, explicar-los i interpretar-los.

Ser competent en les arts contemporànies implica ser capaç d'entendre els coneixements i les vivències artístiques adquirides de forma natural, i poder gaudir de l'experiència des de la globalitat del discurs. També implica apreciar les arts, representar vivències i estats d'ànim i ser capaç de representar idees i propostes fictícies: al·legòriques, fantàstiques, oníriques. Les arts permeten la representació amb diversos llenguatges. Qualsevol proposta, tema o configuració material pot permetre bastir "objectes" artístics. Per aquest motiu, cal privilegiar el procés que té lloc al darrere de l'obra i atendre les idees resultants.

Aquesta competència estimula el pensament crític, obert i flexible per intervenir i valorar les manifestacions de l'art contemporani: *performance*, *happening*, *videoart*, instal·lacions, *videoinstal·lacions*, etc., i els seus moviments. Durant l'educació primària i abans en l'educació infantil, els infants han de tenir coneixement i viure en primera persona experiències d'art contemporani que els permetin apropiar-se de forma directa de conceptes estètics, vivencials, lúdics i plàstics. També han de ser capaços de participar activament en accions artístiques compartides, en contextos, actors i llenguatges diversos, exposant de forma coherent les seves propostes i respectant i atenent els criteris i propostes dels altres.

Aquesta competència és essencial perquè els infants coneguin els llenguatges amb què s'estableix el procés

comunicatiu en les diverses manifestacions de l'art contemporani. És important que els alumnes siguin conscients de les múltiples influències que han rebut els autors contemporanis, des dels seus precedents de les belles arts: pintura, escultura, música, arquitectura, literatura, teatre-dansa i cinema, fins a la incorporació de noves eines, fotografia, vídeo, còmic i noves tecnologies del segle xx i xxi que han obert les portes a tots els artistes de l'art contemporani.

Per a la gradació d'aquesta competència, s'ha tingut en compte, d'una banda, la complexitat dels elements dels diferents llenguatges artístics, i de l'altra, el nivell de coneixement de les arts contemporànies i la seva funció.

En un primer nivell, l'infant ha de ser capaç d'explicar quins elements d'un llenguatge artístic han estat utilitzats i el context i la funció de l'obra. En els nivells superiors l'infant ha de ser capaç d'explicitar els elements dels diferents llenguatges artístics contemporanis dins d'un context i el que li ha provocat aquella obra d'art en relació amb la intenció de l'artista.

Gradació

- 4.1. Observar i valorar manifestacions artístiques contemporànies, situant-les en el seu context i tenint en compte la seva funció i els elements emprats d'un determinat llenguatge artístic.
- 4.2. Observar i participar en l'exposició dels arguments per valorar manifestacions artístiques contemporànies, exposant el propi punt de vista i tenint en compte la funció de l'obra artística i el significat dels elements de diferents llenguatges artístics emprats.
- 4.3. Observar i participar en l'exposició dels arguments per valorar manifestacions artístiques contemporànies, esbrinar la funció de l'obra artística i relacionar el desig i el missatge de l'artista amb les pròpies vivències i generar-ne de noves.

Continguts clau

- **Percepció, exploració sensorial dels elements presents en l'entorn natural, cultural i artístic.**
- **El patrimoni i les manifestacions artístiques.**
- **Relació entre l'art, la societat i la cultura:**

- Descoberta de l'art contemporani en exposicions, espectacles, actuacions...

- Influència de l'experiència cultural contemporània de l'entorn en la comprensió i valoració de creacions contemporànies visuals, musicals i escèniques.

- **Recerca sobre qüestions relacionades amb l'art:**

- Cerca d'informació sobre qüestions relacionades amb l'art contemporani i els contextos de producció i exposició artística.

- Autors vinculats a l'entorn artístic contemporani.

- **Propietats dels elements que trobem presents en l'entorn i en les obres artístiques.**

- **Recursos, formes i possibilitats comunicatives dels diferents elements i llenguatges artístics:**

- Recursos del llenguatge visual i plàstic (el bloc, el pla, la línia...).

- Recursos formals del llenguatge audiovisual i de la seva funció expressiva i estètica (enquadrament, planificació, punt de vista, il·luminació...).

- Recursos del llenguatge musical (els sons organitzats en escales pentatòniques, cap estructura de les frases i del ritme, amalgama de músiques de diferents cultures del món...).

- Relació entre les qualitats perceptibles i el que pretenen les imatges, els suports, els espais, els muntatges i els objectes (informar, fer pensar, persuadir...).

- Possibilitats sonores dels recursos digitals, de la interacció de diferents mitjans i llenguatges artístics.

- Possibilitats corporals comunicatives en l'art contemporani.

- **Funció i influència de les manifestacions artístiques i dels seus elements:**

- Valoració i respecte per les produccions dels altres.

- **Codis i terminologia utilitzats en la lectura, producció i interpretació de les obres d'art:**

- Característiques expressives i comunicatives de les produccions artístiques contemporànies musicals, plàstiques i escèniques.

- **Propietats dels elements que trobem presents en l'entorn i en les obres artístiques.**

Orientacions metodològiques

Per comprendre i valorar els elements més significatius de l'art contemporani cal entendre allò que mou l'artista a fer el que fa. A més, l'art contemporani té l'avantatge que permet compartir el mateix moment vital de l'espectador i l'artista. És per això que és del tot recomanable aproximar l'obra i l'artista a l'infant perquè pugui viure l'experiència de l'art en directe i així entendre quins són els nous camins d'expressió que mouen l'artista.

Compartir com un coreògraf decideix un moviment, un espai, una seqüència de moviments o gestos; saber quin valor dóna al so el compositor, què vol expressar quan compon; gaudir de l'oportunitat d'interpretar en directe i convidar a compondre els infants... ajuden a entendre si l'artista crea a partir d'un estímul, per significar una emoció, per a la recerca d'un moviment especial, etc. D'aquesta manera, els alumnes poden entendre què mou els artistes a buscar nous camins d'expressió i quina és la funcionalitat del seu art.

És important sortir de l'aula i de l'escola i ser agosarats en les propostes i en els formats que es presenten. En el cas que aquest apropament de l'obra i l'artista sigui difícil, el paper del mestre és essencial com a acompanyant i guia de les vivències de l'artista cap als infants.

El coneixement de les tendències i disciplines que s'integren en l'art contemporani possibilita seleccionar les obres adients i tenir criteri per conduir els infants cap a aquest aprenentatge artístic. El contingut previ a cada manifestació artística o concepte que es proposi treballar, s'ha de preparar amb la cerca d'informació i les preguntes adients per generar diàleg i reflexió. La implicació emocional del mestre i la seva predisposició davant l'obra, a més a més de la perplexitat que aquesta provoca, serveix per trobar la dimensió lúdica i de plaer de qualsevol creació artística. Així, i a partir de la proposta artística contextualitzada, s'ha de convidar els infants a confeccionar la seva pròpia producció.

En la dinàmica de les sessions el mestre ha d'ajudar a fer les lectures de les obres entenent que la interpretació consisteix a fer deduccions a partir de tots els sentits. És per això que cal que el mestre tingui una actitud d'obertura que es cultiva anant a exposicions d'art contemporani, *performances* i d'altres activitats culturals actuals. D'altra banda, en el tancament de les sessions és important el diàleg com a regulador de l'acció social dels infants i de la conversa per estructurar i reelaborar informacions i generar noves idees.

Finalment, cal tenir molt present que en tot el camí de comprensió i valoració de les obres artístiques s'ha de centrar la mirada en el procés i no tant en la consecució d'un resultat.

Orientacions per a l'avaluació

L'avaluació de l'aprenentatge d'aquesta competència es pot dur a terme mentre es produeix la interacció amb l'alumne; és a dir, durant el diàleg, el debat i la conversa que genera l'activitat artística i la pròpia obra. Fer-se preguntes i endinsar-se en la valoració de l'impacte que provoca l'obra i compartir-ho amb els altres companys serveix per crear conjuntament coneixement i poder avaluar-lo.

Es poden fer servir pautes d'observació que permetin recollir informació sobre el nivell d'assoliment de la competència per saber:

- identificar i conèixer els elements significatius de la contemporaneïtat;
- respectar i valorar els elements principals de la contemporaneïtat;
- vincular els elements de la contemporaneïtat amb els que s'han treballat a l'escola, i
- seguir els materials i les explicacions de la carpeta d'aprenentatge.

Per avaluar el nivell d'assoliment de la competència poden ser útils els indicadors següents:

| Nivell 1 | Nivell 2 | Nivell 3 |
|---|--|---|
| Mostra interès per conèixer experiències culturals contemporànies de l'entorn cultural proper. | Mostra interès per conèixer experiències culturals contemporànies de diferents autors, compositors i coreògrafs. | Expressa interès davant una experiència cultural musical, visual o coreogràfica, amb respecte i sentit crític a partir dels objectes, del conjunt de l'obra i la relació amb altres manifestacions artístiques. |
| Valora una obra a partir de la descripció dels seus elements, del context i de les seves funcions. | Valora una obra a partir de l'anàlisi dels seus elements, del context i de les seves funcions. | Valora una obra analitzant i interrelacionant els seus elements, els contextos i les funcions amb d'altres obres en contextos i usos semblants. |
| Identifica i coneix el missatge i la funció de les manifestacions artístiques. | Identifica i coneix el missatge, les característiques principals i la funció de les manifestacions artístiques. | Identifica i coneix les característiques principals de l'art contemporani i és capaç d'establir relacions entre diferents manifestacions contemporànies. |
| Reconeix les característiques expressives i comunicatives de l'art contemporani en objectes, instal·lacions, coreografies... realitzats a l'escola. | | Reconeix i estableix vincles entre les característiques expressives i comunicatives de l'art contemporani i les produccions realitzades a l'escola (objectes, instal·lacions, coreografies...). |

Tot seguit es mostra un exemple d'activitat que permet avaluar el nivell d'assoliment de la competència.

| Els significats dels objectes |
|---|
| <p>L'activitat que es proposa pretén que l'alumne s'apropii d'un objecte per donar-li un nou significat.</p> <p>D'entre un conjunt d'objectes que facilita el mestre (escuradents, pinça d'estendre, tap de suro d'una ampolla...), l'alumne ha d'escollir-ne un per tal de donar-li un nou significat, per tal de crear un poema visual inspirat en l'artista Joan Brossa. És important posar-li un títol per sintetitzar el nou significat que donem a l'objecte.</p> <p>Es poden fer servir paraules, lletres, però també il·lustracions antigues, documents autèntics, retalls de diaris, dibuixos, cartes, tal com feia l'artista. I també es poden incorporar altres elements més complexos com la llum, els mitjans informàtics, el so, el vídeo o Internet.</p> |

Segons la resolució de l'activitat d'avaluació es poden establir els nivells següents:

- **Nivell 1.** L'alumne transforma un objecte i pren un nou significat.
- **Nivell 2.** L'alumne transforma un objecte i pren un nou significat en forma de poema visual per transmetre una idea.
- **Nivell 3.** L'alumne transforma un objecte i pren un nou significat en forma de poema visual per transmetre una idea i s'hi incorporen elements significatius de la contemporaneïtat artística.

Dimensió interpretació i producció

Integren aquesta dimensió les competències que permeten que una persona s'expressi, interpreti, es comuniqui i gaudeixi utilitzant els llenguatges de les arts. En dominar-les, l'infant podrà compartir sentiments, idees i experiències estètiques mitjançant la realització de produccions artístiques i la interpretació d'obres musicals o escèniques.

- **Competència 5.** Emprar elements bàsics del llenguatge visual amb tècniques i eines artístiques per expressar-se i comunicar-se.
- **Competència 6.** Interpretar música vocal i instrumental amb els elements i recursos bàsics del llenguatge musical.
- **Competència 7.** Emprar els elements i recursos bàsics del llenguatge escènic per expressar-se, interpretar i comunicar-se.

COMPETÈNCIA 5

Emprar elements bàsics del llenguatge visual amb tècniques i eines artístiques per expressar-se i comunicar-se

Explicació

La dimensió d'interpretació i producció de l'àmbit artístic està formada per tres competències que fan referència als llenguatges artístics: llenguatge visual, llenguatge musical i llenguatge escènic. L'estructura del desplegament d'aquestes tres competències segueix els mateixos criteris.

Aquesta competència s'ha de desenvolupar a partir de conèixer, experimentar i emprar els elements visuals bàsics com el traç, la forma, el color i el volum. S'identifica l'entorn per la forma, feta per punts que es converteixen en línies i descobrim les seves qualitats com la simetria, el contorn i la silueta entre d'altres. El color aporta la seva capacitat expressiva i les seves qualitats de to, saturació i lluminositat. Amb el volum, com a part de l'espai que ocupa un objecte, s'entén la disposició dels elements i la seva relació dins de l'espai.

Aquesta competència requereix ser capaç d'aplicar els recursos bàsics que ofereix el llenguatge visual i plàstic; identificar les característiques bàsiques dels diferents materials; expressar-se i comunicar-se per mitjà del disseny; construir imatges i objectes i desenvolupar una actitud analítica respecte a la lectura de la imatge.

Hi ha hagut avenços extraordinaris en la producció i distribució d'imatges. S'ha passat de la pintura a la fotografia reproduïble, a la imatge en moviment del cinema i a la televisió, a les tecnologies digitals i a les xarxes telemàtiques. Les tècniques i els materials també han anat variant al llarg del temps, n'han nascut de noves i d'altres s'han fusionat amb les existents.

Són tantes les imatges que constitueixen el nostre entorn que no es poden contemplar totes per igual; vivim en un predomini d'informació visual. Cal incidir en la capacitat que té el llenguatge visual i plàstic per constituir-se en un dels codis més complexos i fascinadors per a l'expressió i la comunicació.

L'infant ha d'aprendre també a emprar les tècniques

artístiques, és a dir, a saber els procediments o maneres d'utilitzar els materials i les eines amb les quals es pot dibuixar, esculpir, pintar, així com les tecnologies digitals. Assolir la competència implica entendre els codis dels diversos llenguatges visuals configurats per múltiples disciplines: el dibuix, la fotografia, el vídeo, l'arquitectura, l'escultura i la pintura ajustades al món escolar.

En acabar la primària l'infant ha de conèixer el sentit específic d'una informació visual i ha de poder utilitzar diverses eines i materials per expressar-se, comunicar-se i reflexionar sobre el propi procés i per gaudir, pensar i crear.

Aquesta competència està estretament vinculada a la competència 1 (Mostrar hàbits de percepció conscient de la realitat visual i sonora de l'entorn natural i cultural) i a la competència 2 (Utilitzar elements bàsics dels llenguatges visual, corporal i musical i estratègies per comprendre i apreciar les produccions artístiques) de l'àmbit artístic, en què l'alumne desenvolupa la capacitat de percebre i de comprendre l'entorn cultural com a forma d'enriquiment propi, d'elaboració de la creativitat i de generador de nous coneixements. També està vinculada a la competència 1 (Seleccionar, utilitzar i programar dispositius digitals i les seves funcionalitats d'acord amb les tasques a realitzar) i la competència 3 (Utilitzar programes i aplicacions de creació de dibuix i edició d'imatge fixa, so i imatge en moviment) de l'àmbit digital.

Per fer la gradació de la competència s'ha considerat l'ús i la combinació dels elements, l'ús de procediments tècnics i eines del llenguatge visual i plàstic en la composició i l'aportació original en la representació visual i plàstica. Es considera, en un primer nivell, la producció de l'alumne amb elements bàsics i procediments i recursos proposats pel mestre. En nivells superiors els procediments i recursos emprats són diversos i escollits després d'experimentar-hi, per crear produccions originals.

Gradació

- 5.1. Utilitzar els elements més bàsics del llenguatge visual i plàstic, algun procediment propi o proposat, així com recursos per experimentar i crear produccions artístiques.
- 5.2. Utilitzar els elements bàsics del llenguatge visual i plàstic, i diversos procediments i recursos en l'experimentació i la creació de produccions artístiques tot desenvolupant processos de creació personals i originals.
- 5.3. Utilitzar i combinar diversos elements del llenguatge visual i diversos procediments i recursos per experimentar, crear i innovar en les produccions artístiques desenvolupades.

Continguts clau

- **El patrimoni i les manifestacions artístiques.**
- **Recursos, formes, possibilitats comunicatives dels diferents elements i llenguatges artístics:**
 - Elements bàsics del llenguatge visual: el traç, la forma, el color i el volum.
 - Gèneres i estils, missatges visuals i recursos plàstics per expressar i comunicar a través d'una obra.
- **Tècniques pròpies dels diferents llenguatges artístics:**
 - Tècniques, procediments i eines de dibuix, pintura, collage, fotografia entre d'altres.
- **Produccions artístiques visuals i plàstiques.**
- **Expressió artística d'emocions, experiències, desitjos i valoracions crítiques.**
- **Recursos digitals en l'expressió artística:**
 - Tecnologies digitals com a mitjà d'expressió i comunicació: programes d'elaboració i edició de dibuixos, fotografies, arxius de so i vídeos.
- **Imaginació i creativitat en l'expressió i comunicació artística.**

Orientacions metodològiques

Per desenvolupar aquesta competència és necessari que el mestre sigui conscient de la importància del llenguatge visual, quin procés segueix, quines tècniques i quins elements s'utilitzen per construir el seu aprenentatge.

El docent pot utilitzar manifestacions pictòriques de l'art i la cultura com a models a partir dels quals es plantejen tasques: anàlisi dels estils, tècniques, recursos i eines emprades per reflexionar i crear noves produccions, emmirallades en composicions artístiques d'autors consolidats en les diferents arts plàstiques i visuals. També ha de tenir en compte la xarxa de museus accessibles on tots els infants puguin desenvolupar les seves capacitats.

La manipulació dels diversos elements del llenguatge visual es pot dur a terme utilitzant:

Tècniques tradicionals

- Tècniques seques: el llapis de grafit, el llapis de color (de fusta i aquarel·lables), el carbó i els pastels.
- Tècniques humides: l'aquarel·la amb esponja o pinzell, pintura al tremp, la tinta amb ploma o pinzell.
- Tècniques grasses: les ceres.

Tècniques mixtes o experimentals

- Dibuix a llapis i rentat amb aquarel·les, encolat, collage, decollage, fregat, transparències, esponjat o drapejat.

Tècniques infogràfiques

- Amb programes d'ordinador, de composició de pàgines, d'aplicacions d'il·lustració, de tractament d'imatges i fotografies.

L'expressió i la comunicació pot ser a través del dibuix, amb grafit, carbó, llapis; de la pintura, amb les temperes, aquarel·les, ceres; de les tècniques tridimensionals, amb argiles, fusta, pasta de paper, i de les tècniques digitals, amb diferents instruments i aplicacions.

El procés per elaborar una producció consta de diferents fases: observar, experimentar i crear. Es comença pensant i decidint allò que es vol elaborar; després es passa a la manipulació i l'experimentació per arribar, finalment, a un dibuix, una escultura, una pintura determinats.

L'observació: tota activitat visual i plàstica ha de tenir com a punt de partida un estímul o motivació (per exemple: els arbres de la rambla del poble, els núvols, els sentiments, els insectes, els còmics...) a partir dels quals es treballarà la percepció (auditiva, tàctil, visual, olfactiva, gustativa) i la receptivitat.

L'experimentació: s'ha de donar un espai i un temps per a la descoberta dels materials, de les diferents eines, suports i tècniques, per conèixer-ne els límits i les possibilitats.

La creació: un cop se sap el que es vol fer i se sap com fer-ho es pot crear i donar forma als materials.

És convenient que les produccions finals siguin exposades a l'escola o en un altre espai del barri o del poble proper als infants per donar-li valor, un context i uns receptors, en tant que és una obra que comunica i expressa quelcom.

Per garantir els processos personals de creació, el docent ha de mantenir una actitud oberta i sensible ja que ha de respectar i detectar quan és necessari intervenir i quines eines poden ajudar els alumnes a avançar en els recorreguts de creació.

Cal potenciar que els infants emprin tècniques, eines i recursos del llenguatge visual per expressar el que senten, coneixen o imaginen. L'aprenentatge d'aquests recursos s'ha de fer de forma progressiva i cal possibilitar que cada infant els incorpori segons els seus interessos i necessitats. El docent ha de brindar l'oportunitat de gaudir d'espais oberts on els infants autònomament disposin de temps per manipular, experimentar i crear segons les seves capacitats i el seu ritme d'aprenentatge.

Hi ha la creença que els treballs artístics s'han d'elaborar i acabar segons uns paràmetres establerts, però cal tenir present que la majoria de produccions dels infants són excel·lents en alguna etapa del procés de producció. Cal valorar el resultat final però tenint en compte els processos de treball en totes les etapes de la creació artística.

Per treballar les tècniques i eines artístiques és important disposar d'un espai adequat, com podria ser una aula-taller, on hi hagi molts materials ordenats i distribuïts a l'abast dels infants. Un ambient ordenat, lluminós i tranquil possibilita l'expressió a través de l'art, emprant els elements bàsics del llenguatge visual i plàstic. També facilita que les creacions siguin riques, amb la utilització d'elements i tècniques diverses i que es puguin anar desenvolupant de manera sistemàtica en altres situacions d'aprenentatge.

Orientacions per a l'avaluació

L'avaluació d'aquesta competència es fa a partir de les produccions dels alumnes i del procés de creació que han dut a terme. Es valora, en l'expressió artística, com han emprat els elements bàsics i més específics del llenguatge visual i la utilització de recursos i de tècniques.

Per avaluar el nivell en què es troba l'alumne es poden fer servir, entre d'altres, els indicadors següents:

| Nivell 1 | Nivell 2 | Nivell 3 |
|--|---|--|
| S'expressa i es comunica emprant elements bàsics del llenguatge visual (el traç la forma, el color i el volum). | S'expressa i es comunica emprant elements bàsics del llenguatge visual de manera creativa. | S'expressa i es comunica combinant la utilització dels elements bàsics del llenguatge visual de manera creativa. |
| Utilitza tècniques seques (el llapis de grafit, els llapis de color de fusta i els aquarel·lables, el carbó i els pastels) i eines bàsiques del llenguatge visual de dibuix. | Utilitza tècniques seques (el llapis de grafit, els llapis de color de fusta i els aquarel·lables, el carbó i els pastels) i eines bàsiques del llenguatge visual de manera original. | Utilitza tècniques seques (el llapis de grafit, els llapis de color de fusta i els aquarel·lables, el carbó i els pastels) i eines més complexes del llenguatge visual de manera original. |
| Utilitza tècniques humides (l'aquarel·la amb esponja o pinzell, la pintura al tremp, la tinta amb ploma o pinzell...) i eines bàsiques del llenguatge visual de dibuix i pintura. | Utilitza tècniques humides (l'aquarel·la amb esponja o pinzell, la pintura al tremp, la tinta amb ploma o pinzell...) i eines bàsiques del llenguatge visual de dibuix i pintura de manera original. | Utilitza tècniques humides (l'aquarel·la amb esponja o pinzell, la pintura al tremp, la tinta amb ploma o pinzell...) i eines més complexes del llenguatge visual de dibuix i pintura de manera original. |
| Utilitza tècniques grasses com les ceres i eines bàsiques del llenguatge visual de dibuix i pintura. | Utilitza tècniques grasses com les ceres i eines bàsiques del llenguatge visual de dibuix i pintura de manera original. | Utilitza tècniques grasses com les ceres i eines més complexes del llenguatge visual de dibuix i pintura de manera original. |
| Utilitza tècniques mixtes o experimentals (collage, decollage, fregat, transparències, esponjat, drapejat...) i eines bàsiques del llenguatge visual de dibuix, pintura i collage. | Utilitza tècniques mixtes o experimentals (collage, decollage, fregat, transparències, esponjat, drapejat...) i eines bàsiques del llenguatge visual de dibuix, pintura i collage de manera original. | Utilitza tècniques mixtes o experimentals (collage, decollage, fregat, transparències, esponjat, drapejat...) i eines més complexes del llenguatge visual de dibuix, pintura i collage de manera original. |
| Elabora creacions artístiques visuals a través de recursos i tècniques digitals bàsiques. | Elabora i crea creacions artístiques visuals a través de recursos i tècniques digitals complexes. | Elabora i edita creacions artístiques visuals originals a través de recursos i tècniques digitals complexes. |

Tot seguit es mostra un exemple d'activitat que permet avaluar el grau d'assoliment de la competència.

Partim d'un punt

Es proposa als alumnes la realització d'una producció artística a partir d'un punt per expressar el contrast d'una idea o percepció, com per exemple acció-relaxació, alegria-tristesia, repòs-moviment, ple-buit...

El docent ha de facilitar uns materials per fer de suport (paper, cartolina, cartró, fullola, fusta) i altres materials per construir a partir del punt (llapis, retoladors, pintura, botons, llanes o teles diverses) i els alumnes han d'aplicar-hi les tècniques seques (llapis de grafit, llapis de fusta i aquarel·lables de colors, el carbó o els pastels) o mixtes (collage o esponjat) que lliurement triïn, per treballar a través de la línia, el color i el volum.

El material de suport és el marc on han de crear dues vinyetes, dos quadres o dos rectangles per delimitar els dos espais. En cadascun dels dos espais creats han de fer un punt del qual partiran en l'expressió d'una idea i la idea oposada, respectivament.

Segons la resolució de l'activitat d'avaluació es poden establir els nivells següents:

- **Nivell 1.** L'alumne ha expressat i comunicat la seva idea amb algun element bàsic, utilitzant tècniques seques o mixtes i eines adients per a la seva producció, expressant el contrast de la idea escollida.
- **Nivell 2.** L'alumne ha expressat i comunicat la seva idea amb diversos elements bàsics, utilitzant tècniques seques o mixtes i eines complexes del llenguatge visual per a la seva producció de manera autònoma, expressant la idea escollida amb claredat.
- **Nivell 3.** L'alumne ha expressat i comunicat la idea combinant diferents elements del llenguatge visual, mostrant habilitats tècniques adients per a la seva producció i utilitzant eines complexes del llenguatge visual, expressant la idea escollida amb claredat i originalitat.

COMPETÈNCIA 6

Interpretar música vocal i instrumental amb els elements i recursos bàsics del llenguatge musical

Explicació

Aquesta competència és la segona de les tres que conformen la dimensió d'interpretació i producció dels llenguatges artístics i fa referència a la interpretació utilitzant el llenguatge musical. La pràctica musical comporta escoltar, interpretar i crear però es considera la interpretació com una activitat clau del fet musical. S'entén per interpretació el fet de fer música, és a dir, cantar i tocar, produir-la amb la veu, instruments o altres objectes capaços de produir sons musicals. La cançó és l'eix vertebrador per desenvolupar la capacitat interpretativa i ha de ser una activitat diària i present en tots els àmbits de la vida escolar.

En l'àmbit de l'escola, la interpretació vocal i instrumental esdevé pràcticament sempre una activitat col·lectiva, la qual cosa comporta una actitud de respecte i compromís individual i envers als altres, així com una actitud d'atenció i concentració. Els alumnes han d'acabar la primària amb un bon bagatge, amb uns bons hàbits vocals i amb un repertori vocal i instrumental que han d'anar ampliant i cultivant al llarg de la seva vida. La interpretació permet també conèixer cançons i obres de diferents països, d'autors i d'estils diversos.

La interpretació musical es pot fer llegint o bé de memòria. És molt important cantar per imitació i tocar d'oïda, a més a més d'anar consolidant l'habilitat lectora. Aquesta competència va, per tant, completament lligada a la competència 2 de l'àmbit artístic, atès que l'aprenentatge del llenguatge s'adquireix principalment mitjançant la pràctica musical.

La pràctica musical implica la lectura i la memorització de partitures i sobretot de cançons, i per poder fer una bona interpretació cal conèixer les obres. En la interpretació és molt important desenvolupar l'expressivitat; fer música vol dir expressar-se i és necessari que els infants sentin l'emoció d'una interpretació ben feta, amb dinàmiques, un bon sentit del tempo i una afinació cada vegada més acurada.

La cançó ha d'arribar a ser per a l'infant el seu principal mitjà d'expressió musical. Aquesta pràctica, en el

marc escolar, constitueix una activitat de grup que requereix una actitud de respecte, col·laboració i valoració del treball fet en comú. La cançó pren rellevància en l'aprenentatge global dels infants pel fet d'enriquir el vocabulari, pel coneixement de costums i tradicions i pel fet d'aprendre a expressar idees i emocions. D'una banda, l'infant ha d'adquirir uns bons hàbits vocals a l'hora de cantar que de ben segur seran beneficiosos per al desenvolupament de la seva veu, tant cantada com parlada; i de l'altra, ha d'anar adquirint un bon gust estètic i alhora crític davant de la interpretació pròpia i també dels altres.

La pràctica instrumental a l'escola ha de ser una activitat també de conjunt, que permeti descobrir la riquesa tímbrica dels diferents instruments emprats. Com més variats i adequats als infants i a l'entorn siguin els instruments utilitzats, més significativa serà aquesta pràctica musical. Tradicionalment els instruments utilitzats a l'escola són els instruments Orff, però cal no oblidar altres possibilitats com les que brinden les tecnologies, instruments sonors elaborats pels mateixos alumnes i altres instruments acústics o electrònics dels quals l'escola pugui disposar.

La interpretació musical a l'escola ha de tenir un caràcter transversal. Tant la pràctica diària a l'aula com els espais musicals entre companys per compartir i els concerts esdevenen activitats interpretatives. La interpretació i els concerts han de ser activitats habituals a l'escola; és important mostrar als companys, als pares, al barri el resultat del treball musical fet a classe.

Per fer la gradació de l'assoliment de la competència cal tenir en compte la interpretació memorística o llegida, la utilització d'elements i l'autonomia en l'ús dels recursos del llenguatge musical.

Considerarem que l'alumne competent en un nivell satisfactori ha de ser capaç d'interpretar amb la veu o amb instruments, per imitació, la proposta d'una partitura. En un nivell notable la interpretació ha de ser per imitació o lectura d'una partitura i en el nivell d'excel·lència la interpretació és, a més a més, acurada en l'entonació, l'afinació i la dicció.

Gradació

- 6.1.** Interpretar una peça musical cantant i amb instruments, per imitació, utilitzant elements i recursos del llenguatge musical proposats.
- 6.2.** Interpretar una peça musical cantant i tocant amb instruments, per imitació i/o lectura d'una partitura, utilitzant elements i recursos bàsics del llenguatge musical.
- 6.3.** Interpretar una peça musical cantant i tocant de memòria i/o seguint la partitura, utilitzant els elements del llenguatge musical amb una entonació, afinació i dicció justes, emprant els recursos necessaris.

Continguts clau

- **El patrimoni i les manifestacions artístiques.**
- **Recursos, formes, possibilitats comunicatives dels diferents elements i llenguatges artístics:**
 - Elements bàsics del llenguatge musical: les qualitats del so, la melodia, el ritme i la simultaneïtat sonora.
 - Entonació i afinació.
 - Dinàmiques, comprensió harmònica i fraseig.

– Text de les cançons: comprensió, articulació, accentuació i dicció.

- **Tècniques pròpies dels diferents llenguatges artístics:**

– Postura corporal per a la pràctica vocal: respiració, postura corporal.

– Postura corporal per a la pràctica instrumental: coordinació, posició, relaxació.

– Tècniques per a la interpretació vocal i instrumental.

- **Produccions artístiques musicals.**

- **Expressió artística d'emocions, experiències, desitjos i valoracions crítiques.**

- **Interpretació musical individual i col·lectiva de:**

– Cançons populars, tradicionals d'arreu i d'autor clàssic i actual.

– Cançons a uníson, cànon i polifonia.

– Obres instrumentals per acompanyar les cançons.

– Obres instrumentals.

- **Recursos digitals en l'expressió artística:**

– Tecnologies digitals com a mitjà d'interpretació.

- **Imaginació i creativitat en l'expressió i comunicació artística.**

Orientacions metodològiques

Per desenvolupar aquesta competència el mestre ha de ser coneixedor d'un ampli repertori musical del patrimoni català, d'altres països i d'autor, per garantir que l'alumne, en acabar l'etapa, tingui coneixement d'aquest repertori, que ha d'anar adquirint d'una manera progressiva i sistematitzada.

Cal que l'infant, en acabar la primària, sigui capaç d'entendre i reproduir en una partitura senzilla els elements bàsics del llenguatge musical (les qualitats del so, la melodia, el ritme i la simultaneïtat sonora).

Per seleccionar el repertori que els infants han d'interpretar, cal tenir en compte els factors següents:

- El timbre propi de cada grup vocal.
- Els interessos i maneres de fer de cada grup vocal i instrumental.
- La diversitat dels infants pel que fa als orígens i costums, per fer cohesió de grup.
- La tria d'un tipus de repertori específic, en cas que l'escola tingui programats uns treballs o esdeveniments determinats per al curs.
- La tria d'un repertori determinat, en cas que algun grup participi en un concert col·lectiu del seu poble, ciutat o entitat musical.

És per això que la tria del repertori ha de ser creativa i flexible perquè ha d'incloure tots els infants, el seu entorn i la seva actualitat.

A més a més, s'ha de vetllar perquè la dificultat vocal de les cançons que es treballin sigui creixent tenint en compte l'edat dels infants. L'educació vocal ha de ser progressiva, és a dir, pel que fa a la tessitura i la dificultat vocal, els més petits han d'aprendre a cantar en una extensió i dificultat petita per tal de poder ampliar-la a mesura que vagin creixent. Només així s'aconsegueix un bon desenvolupament de la veu dels infants. Cal tenir en compte que la tessitura habitual dels infants de primària es belluga entre el Re₃ i el Mi₄, per la qual cosa el mestre ha d'adaptar el seu exemple vocal a la veu dels infants.

Pel que fa a la dificultat de les obres des del punt de vista musical, és a dir, de l'afinació, el ritme, el tempo i la dinàmica, també ha de ser creixent i ha d'iniciar-se en els cants monofònics o a l'uníson i acabar en polifònics. En finalitzar l'etapa de primària els infants han de ser capaços de cantar cànons i peces a dues veus. Des del punt de vista del text, cal triar aquelles cançons adients als interessos dels alumnes.

És convenient escoltar diferents versions del repertori que es treballa, així com autoregistrar el treball de classe o escoltar un concert, cantades o recitals que s'han fet en petits grups, i fer-ne les valoracions pertinents.

Pel que fa als materials, cal disposar de piano o teclats i d'instruments de percussió Orff per a la pràctica musical dels infants, tenint en compte que la diversitat de material enriqueix les interpretacions. És important també disposar d'instruments adaptats, en cas que hi hagi infants amb alguna discapacitat, així com cercar la col·laboració dels alumnes que ja estudien un instrument fora de l'àmbit escolar. També és recomanable tenir materials per poder fer el treball corporal per a l'escalfament de la veu, com pilotes, cordes o cercles.

La pràctica instrumental s'ha de basar en les propostes pedagògiques creades per Orff i inspirades en Jaques-Dalcroze, de gran riquesa pedagògica i per a totes les edats. Aquestes propostes estimulen i desenvolupen el sentit rítmic dels infants, la improvisació de sons i moviments i la forma d'expressió. A més és un plantejament actiu, ja que els infants hi participen, interpreten i creen.

Inicialment els infants exploren amb el ritme i el moviment: abans de practicar amb els instruments descobriren les possibilitats sonores del propi cos. Quan ja han adquirit una certa destresa en la percussió corporal, en el picament de mans, de peus i de dits, els alumnes estan preparats per utilitzar aquests mateixos esquemes rítmics amb els instruments musicals.

Orff recrea i inventa instruments tècnicament simples, inventats o escollits perquè els infants els poden tocar fàcilment, així com per la seva riquesa tímbrica i versatilitat per expressar idees musicals, per estimular la dansa i la improvisació.

Les escoles han de disposar d'instruments diversos:

- Instruments de so indeterminat: de fusta (claves, caixa xinesa, maraca, güiro, castanyoles), de metall (cròtals, cascavells, sonall, triangle, gong), de membrana (pandero, bongos, tambor, timbales), de membrana i metall (pandereta).
- Instruments de so determinat: de placa -inspirats del xilòfon africà- en versió soprano o contralt, diatònics o cromàtics (xilòfons, metal·lòfons i carillons), tocats amb diversitat de baquetes de diferents materials que permeten canviar el color i la precisió de l'atac (toves, dures, de plàstic, de fusta, de roba, entre d'altres).
- Piano i instruments de vent (flauta de bec).
- Nous instruments electrònics (teclats, guitarres) i digitals (iPad).

Quan s'interpreta en conjunt es poden organitzar petites orquestres, ja que aquest és un mitjà excel·lent de socialització, s'afavoreix el treball cooperatiu i la inclusió de tots els infants des del respecte, perquè tots hi tenen un paper actiu. Permet també conservar el repertori tradicional i enriqueix el bagatge cultural de tots els alumnes.

La pràctica de la flauta de bec ha de ser un recurs instrumental puntual per a aquells infants que s'hi interessin, i no un instrument obligatori a la classe. Si s'ha de pensar en un instrument igual per a tots els alumnes, els instruments de placa són de gran utilitat per a la pràctica instrumental individual i en conjunt, ja que ajuden en l'aprenentatge del llenguatge de la música. En general s'ha de tendir a construir conjunts instrumentals i fer polifonia per poder fer música amb riquesa tímbrica, melòdica i harmònica. Els dispositius i aplicacions digitals també són recursos a tenir en compte i a integrar perquè són útils i fàcils d'utilitzar (tauletes sonores, editors, seqüenciadors...).

També és important organitzar trobades amb músics, tallers de percussió corporal, tallers amb instruments de percussió d'altres països (djembés, darbuka...), instruments tradicionals del patrimoni català (flabiol, tamborí...), entre d'altres.

A l'hora de la interpretació instrumental, cal tenir molt clar què s'ha de demanar a cada infant. No tots tenen les mateixes habilitats, per tant, cal tenir cura que cada infant disposi d'un instrument amb què es trobi còmode. S'han de fer acompanyaments instrumentals del repertori treballat i s'han d'interpretar de manera simultània.

Cal comptar també amb els infants que estudien un instrument fora de l'entorn escolar perquè donen riquesa als conjunts instrumentals i vocals de l'escola, de la mateixa manera que donen a conèixer de ben a prop els instruments als companys que no estudien música com a activitat complementària.

És important disposar d'una aula àmplia i sense gaire mobiliari, només bancs o cadires per seure-hi, de manera que es pugui organitzar la classe com interressi: espai ampli per al moviment, cadires en semicercle per al cant coral o en disposició de grups instrumentals.

Orientacions per a l'avaluació

L'avaluació d'aquesta competència ha de preveure sobretot la participació activa, l'actitud individual envers el grup i el rigor en les interpretacions.

Les filmacions i gravacions de les interpretacions vocals i instrumentals que facin els alumnes en petits grups o en gran grup són molt útils per avaluar el nivell d'assoliment en l'execució dels recursos del llenguatge musical. Es pot fer una escolta i/o un visionat de les interpretacions dels infants per tal d'analitzar-les i proposar-hi millores.

Segons la resolució de l'activitat d'avaluació es poden establir els nivells següents:

| Nivell 1 | Nivell 2 | Nivell 3 |
|---|--|--|
| Interpreta, per imitació, música vocal emprant els elements i recursos bàsics del llenguatge musical proposats pel mestre. | Interpreta música vocal per imitació i/o seguint la partitura emprant elements i recursos bàsics del llenguatge musical. | Interpreta música vocal llegint la partitura o de memòria, emprant elements amb una entonació i afinació acurades i recursos més complexos del llenguatge musical. |
| Imita el repertori bàsic vocal a interpretar, seguint les indicacions del mestre. | Imita el repertori vocal i coral utilitzant els elements del llenguatge de forma autònoma. | Interpreta el repertori vocal i coral utilitzant els elements del llenguatge de forma autònoma, expressiva i prenent iniciativa. |
| Memoritza i comprèn el text de les cançons. | Memoritza i comprèn el text de les cançons i l'interpreta amb una dicció adequada. | Memoritza i comprèn el text de les cançons i l'interpreta amb una dicció escaient. |
| Interpreta per imitació una obra instrumental emprant els elements i recursos bàsics del llenguatge musical proposats pel mestre. | Interpreta una obra instrumental per imitació o lectura emprant elements i recursos bàsics del llenguatge musical. | Interpreta música instrumental de memòria i/o seguint la partitura emprant elements amb més precisió i recursos més complexos del llenguatge musical. |
| Interpreta música amb instruments electrònics i digitals emprant elements bàsics del llenguatge musical. | | Interpreta música amb instruments electrònics i digitals emprant elements del llenguatge musical de manera original. |
| Interpreta el repertori musical, vocal i instrumental, mantenint una postura corporal adequada i entenent el seu paper dins del grup. | Interpreta el repertori musical, vocal i instrumental, mantenint una postura adequada i expressiva, implicant-se individualment i col·lectivament. | Interpreta el repertori musical, mantenint una postura relaxada i expressiva amb consciència i responsabilitat individual i col·lectiva. |

Per fer l'avaluació es proposen dues activitats separades, una d'interpretació vocal i una altra d'interpretació instrumental, tot i que a les classes són activitats simultànies, tal com s'ha explicat anteriorment.

Fem un concert amb músiques d'arreu

En grups de 6 alumnes han de preparar la interpretació d'una cançó amb la màxima qualitat possible. La cançó l'han de triar d'entre dues que proposa el docent (i que ja s'han treballat en el repertori de classe).

Les dues cançons proposades són d'arreu del món. El repertori ha d'incloure: cànons, cançons a dues veus i cançons amb acompanyament instrumental.

Per escollir el repertori cal tenir en compte els requisits següents:

- Cantar en diferents idiomes.
- Cantar en diferents llenguatges musicals.
- Fer l'acompanyament amb instruments de diferents cultures.
- Cantar i interpretar diferents estructures musicals (pregunta-resposta, tornada i estrofa, cànon).

Un cop conegudes i apreses les cançons de manera conjunta, han de triar-ne una i preparar-ne una interpretació. Individualment han de cantar i interpretar la cançó amb l'instrument escollit i amb acompanyament o sense.

Cançons suggerides:

Cànons:

- *To stop* (Verena Marshat. Anglaterra)
- *Tinc un arbre amic* (Lajos Bárdos. Hongria. Adaptació: M. Martorell)
- *La balalaica* (Tradicional. Rússia)
- *Dins el mar* (S. Riera, J. Maideu. Catalunya)

Cançons a l'uníson:

- *Funga alafia* (Tradicional. Àfrica)
- *Ulelé* (Tradicional. Àfrica)
- *La fira* (Tradicional. Israel)
- *Érase una vez* (J. A. Goytisolo. Espanya)
- *La cançó del lladre* (Tradicional. Catalunya)

Polifonia:

- *Siyahamba* (Tradicional Àfrica)
- *Tutira Mai* (Tradicional. Nova Zelanda)
- *Aliki Mini Alassam* (Tradicional. Marroc)
- *Balaio* (Barbosa Lessa. Brasil)
- *Isabel* (Tradicional. Catalunya)
- *Amanida catalana* (A. Miralpeix. Catalunya)
- *La sardana* (A. Miralpeix. Catalunya)

Per a l'avaluació de l'activitat s'ha d'utilitzar una rúbrica que cal compartir amb els alumnes abans de fer l'activitat

| | Nivell 1 | Nivell 2 | Nivell 3 |
|---|---|---|---|
| Entonació, afinació i dinàmiques | És capaç d'afinar i fer ús de la veu parlada iniciant-se en les dinàmiques de la cançó. | És capaç de mantenir la veu força entonada i respecta les dinàmiques de la cançó. | És capaç de mantenir la veu afinada i una entonació adequada interpretant les dinàmiques de la cançó. |
| Expressió i fraseig | Respecta l'estructura de la cançó i mostra força expressivitat. | Mostra expressivitat a l'hora de cantar i alhora respecta el fraseig. | Mostra molta expressivitat a l'hora de cantar i respecta l'estructura de la cançó. |
| Articulació i dicció | Canta el text de la cançó articulant i amb una dicció correcta. | Canta el text de la cançó amb una dicció clara i articulant amb precisió. | Canta el text de la cançó amb una dicció molt clara i articulant amb molta precisió. |
| Respiració | Respira en qualsevol lloc de la frase de la cançó. | Fa les respiracions dins de les frases. | Respira correctament respectant les frases. |
| Postura corporal | Manté una postura corporal correcta. | Manté una postura corporal correcta i el cos relaxat. | Manté una postura corporal correcta mantenint l'esquena dreta i el cos relaxat. |

COMPETÈNCIA 7

Emprar els elements i recursos bàsics del llenguatge escènic per expressar-se, interpretar i comunicar-se

Explicació

Aquesta competència se centra en el coneixement i el desenvolupament dels elements bàsics del llenguatge escènic, entenent-lo com un llenguatge complex que engloba diferents disciplines. El principal element a tenir en compte és el propi cos, sigui a partir del gest, la postura, el moviment o la veu, i amb tota la seva capacitat expressiva. Els recursos que enriqueixen aquesta capacitat expressiva són l'escenografia, la coreografia, el control de l'espai, el vestuari i la llum.

El punt central d'aquesta competència és el desenvolupament corporal i la integració del cos en moviment en un espai escènic, buscant les formes de representació del moviment corporal en relació amb un espai, uns materials i uns inputs (una música, unes paraules, una escenografia...).

El cos és una eina excel·lent de comunicació i expressió, reacciona als diferents estímuls sensorials i s'expressa amb gestos i moviments. Els infants des de ben petits reaccionen de manera natural i espontània a tot tipus d'estímuls sonors i visuals, fent moviments i expressions amb el cos. El llenguatge corporal manifesta els estats d'ànim i ofereix una informació molt valuosa de com un se sent. Tothom envia i percep missatges corporals a través del gest, de la manera de moure's i de les postures que adopta.

El treball amb el cos aporta elements d'educació integral, com són la concentració, la consciència corporal, el control sobre el to muscular i l'energia en el moviment, la sensibilitat i l'expressivitat, que desperten la capacitat per desenvolupar la creativitat, l'espontaneïtat i la força imaginativa. A la vegada, el control de la postura, de la respiració, la relaxació, la coordinació són de gran ajut per a la producció vocal i per a la pràctica instrumental.

Aquesta competència està vinculada a la competència 2 de l'àmbit artístic (Utilitzar elements bàsics dels llenguatges visual, corporal i musical i estratègies per comprendre i apreciar les produccions artístiques) i a la competència 5 i 6 de la dimensió artística d'interpretació i producció. La competència 5 de l'àmbit

de l'educació artística (Emprar elements bàsics del llenguatge visual amb tècniques i eines artístiques per expressar-se i comunicar-se) afavoreix la recerca de moviments originals, la proposta de materials i espais, la construcció de coreografies, escenografies, la tria del vestuari...

La competència 6 del mateix àmbit artístic (Interpretar música vocal i instrumental amb elements i recursos bàsics del llenguatge musical) ajuda en el desenvolupament de la competència, ja que l'estimulació sonora i musical és també un eix fonamental per despertar i suggerir els moviments, en forma de paraules, poemes, cançons o peces musicals de diferents estils i èpoques. El so i la música poden activar la imaginació mental, motriu i despertar emocions estètiques.

També està vinculada a la competència 5 de l'àmbit d'educació física (Comunicar vivències, emocions i idees utilitzant els recursos expressius del propi cos) i la competència 6 del mateix àmbit (Prendre part en activitats col·lectives d'expressió i comunicació corporal per afavorir la relació amb els altres), que fan referència a l'expressió corporal en activitats individuals i col·lectives.

La música inspira respostes motores i dona als infants desitjos de moure's; la música esdevé un estímulo i incita el moviment, activa el cervell, desperta les emocions i tonifica la musculatura. Alhora desenvolupa la capacitat organitzadora, tant del moviment individual com de les composicions col·lectives. Per altra banda, el moviment ajuda a vivenciar i a interioritzar conceptes musicals.

Per fer la gradació de la competència s'ha considerat la interpretació, l'expressió i la comunicació amb el llenguatge escènic i la recerca de la originalitat del moviment. Així, l'infant que respon als estímuls expressant-se i comunicant-se es troba en el nivell 1; mentre que si la seva interpretació i comunicació és creativa i original respon al nivell 2. En el nivell 3 se situen els infants que reaccionen interpretant i comunicant-se, prenent iniciatives pròpies en el moviment, tant individual com de grup.

Gradació

- 7.1. Interpretar música, expressar-se i comunicar-se amb el cos com a reacció a estímuls sonors visuals, plàstics, verbals i de moviment.
- 7.2. Interpretar música, expressar-se i comunicar-se amb el cos com a reacció a estímuls sonors, visuals, plàstics, verbals i de moviment de manera creativa.
- 7.3. Interpretar música, expressar-se i comunicar-se amb el cos com a reacció a estímuls sonors, visuals i plàstics, aportant iniciativa i recerca en el moviment personal i col·lectiu.

Continguts clau

- **El patrimoni i les manifestacions artístiques.**
- **Recursos i formes dels diferents elements i llenguatges artístics:**
 - Elements bàsics del moviment: salts, girs, marxes, etc.
 - Elements bàsics del llenguatge escènic: escenografia, vestuari, llum, objectes, etc.
- **Interiorització dels diferents elements musicals a través del moviment: so-silenci, qualitats del so,**
- sentit rítmic (tempo, subdivisió, ritme, accent), direccionalitat del moviment sonor, intervals, acords, escales, matisos agògics i dinàmics, fraseig i forma musical).**
- **El moviment del cos i les seves possibilitats comunicatives:**
 - Control postural, equilibri, possibilitats expressives del cos.
 - Espai i moviment (espai individual i col·lectiu, direccionalitat, trajectòries, nivells, temps i moviment, energia i moviment, moviment espontani i improvisació corporal i danses).
- **Tècniques pròpies del llenguatge artístic escènic.**
- **Produccions artístiques corporals.**
- **Expressió d'emocions, experiències i desitjos:**
 - Control postural i equilibri.
 - Possibilitats expressives del cos: a través de l'espai i el moviment (espai individual i col·lectiu, direccionalitat, trajectòries, nivells, temps i moviment, energia i moviment, moviment espontani, improvisació corporal i danses).
- **Imaginació i creativitat en l'expressió i comunicació artístiques.**

Orientacions metodològiques

L'eix vertebrador del desenvolupament del llenguatge escènic és la presa de consciència corporal visible en totes les activitats que es proposin.

El docent ha de proporcionar als alumnes activitats en què el moviment tingui un paper primordial, en espais adients, tant interiors com exteriors, amplis i en escenaris diversos perquè puguin desplaçar-se lliurement. Ha de promoure exercicis de relaxació i d'escolta del propi cos per prendre'n consciència buscant entorns suggerents per a la relaxació: espais càlids, acollidors, amb terres de fusta o amb màrfeques. La pràctica d'exercicis de relaxació condueixen a la presa de consciència del propi cos i faciliten la concentració.

En totes les dinàmiques de moviment s'ha de vetllar per mantenir una postura correcta, tant si es tracta de la projecció de la veu, del gest o del moviment expressiu, com de la pràctica instrumental. És important reforçar el moviment individual però també el moviment col·lectiu.

La relació de les característiques sonores i musicals i la resposta corporal ha esdevingut la base de la rítmica, basada en els fonaments de Jaques-Dalcroze. Convé, doncs, proporcionar activitats en què la música es pugui relacionar amb les respostes corporals per interioritzar-ne els conceptes, i alhora aconseguir tenir més control sobre l'expressivitat corporal en relació amb l'estímul sonor que la provoca. Les marxes rítmiques, la traducció d'un estímul sonor en una postura, la coreografia lliure sobre una interpretació musical han de ser exercicis quotidians en la pràctica de la rítmica.

Els infants han de trobar espais i propostes obertes que els ofereixin la possibilitat d'expressar-se: imitacions d'animals, reconstruccions de formes amb el cos, representacions d'estats d'ànim, expressió lliure i creativa d'històries, de pensaments, d'imatges.

Cal posar-los en situació de creació a partir de materials diversos: globus, cercles, mocadors, pals, màscares, cadires, paraigües, ampolles, pedres... de cara a buscar la relació del seu cos amb els materials.

La tria de les músiques per dansar ha de ser de qualitat per poder-ne copsar les característiques i adaptar els moviments coreogràfics a la proposta musical.

Es poden aprofitar espais tant interiors com exteriors, però l'organització del centre ha de vetllar per gestionar i adequar espais adients i acollidors on els infants es puguin desplaçar lliurement.

L'espai triat per fer l'escenificació condicionarà l'acció a desenvolupar. És per això que la tria i la capacitat d'intervenció també formen part d'aquesta competència. Els espais escènics són espais on es desenvolupa una interpretació, una representació, una creació. Poden ser espais naturals (la platja, un camp de gespa, un arbre), quotidians (una plaça, una aula, un edifici singular de la ciutat o el poble...) o també l'escenari d'un teatre preparat per a les representacions i interpretacions.

S'han d'oferir referents a través del visionat o l'assistència a espectacles de moviment, dansa, *performances* i altres propostes escèniques, i posar els infants en contacte amb els creadors i artistes perquè coneguin aspectes que componen les expressions artístiques escèniques com la interpretació, l'escenografia, el vestuari, la il·luminació, els moviments... L'objectiu és propiciar vivències personals de descoberta i acostament als artistes.

Prèviament a l'observació d'una creació escènica, és primordial que els infants estableixin una conversa (explica què saps d'aquest espectacle, dels actors, del tema de l'obra, què creus que passarà?). Posteriorment, després de veure l'espectacle, el diàleg ha de ser sobre allò que els ha aportat l'obra, les emocions i els coneixements (distinció entre els personatges, comentaris sobre alguna escena, una frase, un moviment, un imatge, una mirada, una música, sobre què els ha cridat l'atenció, què els ha interessat, on transcorre l'acció, quant de temps passa, quina relació hi ha entre els ballarins, els artistes...).

Orientacions per a l'avaluació

És interessant fer enregistraments de les accions o *performances* per poder avaluar el procés i/o els resultats de les interpretacions dels alumnes.

Per avaluar aquesta competència és imprescindible observar el moviment dels infants, així com valorar la seva capacitat expressiva i creativa. Es poden valorar també les capacitats d'adaptabilitat del moviment a la proposta musical i la seva resolució en l'espai, els materials...

Per avaluar el nivell en què es troba l'alumne es poden fer servir, entre d'altres, els indicadors següents:

| Nivell 1 | Nivell 2 | Nivell 3 |
|---|--|---|
| Interpreta els estímuls sonors percebuts servint-se d'elements del moviment (marxes, salts, girs...). | Interpreta els estímuls sonors i/o visuals percebuts i es comunica servint-se d'elements del moviment (marxes, salts, girs...). | Interpreta els estímuls sonors i/o visuals percebuts i es comunica servint-se d'elements del moviment (marxes, salts, girs...), prenent iniciatives individuals i col·lectives originals. |
| Expressa, a través del moviment, elements musicals (so, silenci, tempo, ritme, intervals, acords, dinàmiques, fraseig, danses...). | Explora amb el moviment del cos per expressar-se a través d'elements musicals (so, silenci, tempo, ritme, intervals, acords, dinàmiques, fraseig, danses...). | Explora amb el moviment del cos per expressar-se en grup, de manera col·lectiva, a través d'elements musicals (so, silenci, tempo, ritme, intervals, acords, dinàmiques, fraseig, danses...). |
| Investiga les possibilitats de comunicar-se amb el moviment i el desplaçament del cos (trajectòries, nivells, improvisacions, danses...). | Investiga les possibilitats de comunicar-se amb el moviment i el desplaçament del cos (trajectòries, nivells, improvisacions, danses...) individualment i en petit grup. | Investiga les possibilitats de comunicar-se amb el moviment i el desplaçament del cos (trajectòries, nivells, improvisacions, danses...), expressant-se individualment i en grup de manera original. |
| Utilitza elements del llenguatge escènic (escenografia, vestuari, il·luminació, objectes...) per expressar-se i comunicar-se individualment de manera creativa. | Utilitza elements del llenguatge escènic (escenografia, vestuari, il·luminació, objectes...) per expressar-se i comunicar-se individualment de manera creativa. | Utilitza elements del llenguatge escènic (escenografia, vestuari, il·luminació, objectes...) per expressar-se i comunicar-se individualment i col·lectivament de manera creativa i original. |
| Manifesta emocions i vivències mitjançant el moviment corporal en un espai determinat, emprant diferents elements del llenguatge escènic, musical i visual. | Manifesta emocions i vivències mitjançant el moviment corporal en un espai determinat, emprant diferents elements del llenguatge escènic, musical i visual orientats cap a la singularitat i la creativitat. | Manifesta emocions i vivències, conjuntament, mitjançant el moviment corporal en un espai determinat, emprant diferents elements del llenguatge escènic, musical i visual orientats cap a la singularitat i la creativitat. |

Tot seguit es mostra un exemple d'activitat que permet avaluar el nivell d'adquisició de la competència.

La cadira

Es proposa als infants un exercici de recerca de moviment en relació amb una cadira. Es fa en grups de 4 o 5 alumnes. Cal deixar-los una estona per pensar, indagar i provar el moviment del seu cos en relació amb la cadira.

Un cop tinguin decidida la seva seqüència de moviment, el mestre proposa una música i els alumnes han d'adaptar els seus moviments a la música. Es tornarà a posar la mateixa música i es demanarà als alumnes que facin una sèrie de moviments nous, diferents dels anteriors.

S'ha de fer una segona proposta musical amb un tempo i estil ben diferenciats, de manera que els alumnes hagin d'adaptar de nou els seus moviments al nou estímul sonor.

Segons la resolució de l'activitat d'avaluació es poden establir els nivells següents:

- **Nivell 1.** L'alumne fa una coreografia relacionant el seu gest amb l'objecte i la música proposats.
- **Nivell 2.** L'alumne fa una coreografia original en què adequa el gest, el moviment i el cos a l'objecte i a la música proposats.
- **Nivell 3.** L'alumne fa una coreografia original en què mostra la capacitat de fer diferents propostes corporals i de moviment amb un objecte adequant-les a la música.

Dimensió imaginació i creativitat

Aquesta dimensió inclou les competències que es relacionen amb la imaginació i la creativitat, que són qualitats inherents al gènere humà i que es poden desenvolupar i aprendre. Per les seves característiques, les arts permeten accions d'aprenentatge i reptes artístics sense solucions preestablertes i úniques, que són una bona base per preparar individus flexibles i tolerants, qualitats fonamentals per a la vida en la societat actual.

- **Competència 8.** Improvisar i crear amb els elements i recursos bàsics dels diferents llenguatges artístics.
- **Competència 9.** Dissenyar i realitzar projectes i produccions artístiques multidisciplinàries.

COMPETÈNCIA 8

Improvisar i crear amb els elements i recursos bàsics dels diferents llenguatges artístics

Explicació

La capacitat d'improvisar fa referència a la combinació dels elements i els recursos adquirits sense que hi hagi un procés previ de planificació o de preparació. La improvisació forma part de la vida; es dona en els més menuts i fins a l'edat adulta, en la conversa, el moviment o en múltiples situacions quotidianes.

El fet d'improvisar, de vegades, constitueix un mer joc, un passatemps o una experimentació en què simplement es busca el plaer i la satisfacció del mateix procés; a vegades, però, s'improvisa amb un objectiu.

En el camp de la improvisació artística es distingeixen dues vessants: la primera, la improvisació sense un fi determinat, en què l'artista ha trobat les estratègies, les solucions i les respostes més insòlites, agosarades i inhabituals que li han permès fugir dels patrons establerts i han desembocat en un producte artístic original i de qualitat. En segon lloc, la improvisació que respon a la necessitat d'aconseguir la resposta a una necessitat expressiva plàstica, musical o escènica. Com més coneixements es tenen, més riquesa i qualitat hi ha en la producció final.

Aquesta competència implica la capacitat d'adaptar-se al context, mostrar habilitats de resposta ràpida als estímuls i utilitzar els coneixements adquirits dels recursos i de les tècniques. Quan tots els elements que fan possible una improvisació s'assenten per esdevenir una obra pensada i acabada, parlem de creació. Crear és produir idees originals i valuoses.

Aquesta competència està estretament vinculada a les competències 5, 6 i 7 de l'àmbit artístic, de la dimensió interpretació i producció, en les quals els infants entren els elements bàsics dels diferents llenguatges artístics per a l'expressió i la comunicació.

Els criteris que permeten graduar aquesta competència són l'originalitat de la creació i els elements i recursos que s'utilitzen dels diferents llenguatges artístics. Així, l'alumne amb un nivell satisfactori és capaç

de crear utilitzant elements i recursos bàsics de diferents llenguatges artístics. En els nivells superiors, l'originalitat de la composició artística és evident en la combinació dels elements i recursos emprats.

Gradació

- 8.1.** Improvisar i crear produccions artístiques amb elements i recursos sonors, visuals i escènics utilitzats en l'àmbit artístic escolar.
- 8.2.** Improvisar i crear produccions artístiques originals amb elements i recursos sonors, visuals i escènics utilitzats habitualment en l'àmbit artístic escolar.
- 8.3.** Improvisar i crear produccions artístiques originals, combinant elements i recursos sonors, visuals i escènics utilitzats en el camp de les arts.

Continguts clau

- **Recursos, formes, possibilitats comunicatives dels diferents elements i llenguatges artístics.**
- **Tècniques pròpies dels diferents llenguatges artístics.**
- **Produccions artístiques: (plàstiques, musicals i corporals):**
 - Producció d'imatges i objectes, recreació d'espai imaginari, creació d'estructures, decorats, exposicions, instal·lacions...
- **Recursos digitals en l'expressió artística.**
- **Planificació dels processos de producció artística.**
- **Imaginació i creativitat en l'expressió i comunicació artístiques:**
 - Composició individual i col·lectiva d'imatges i objectes a partir de materials.
 - Improvisació i creació de motius melòdics i rítmics amb la veu, el cos i els instruments.
- **Combinació de diferents elements del llenguatge (visual, musical i escènic) en les creacions artístiques.**

Orientacions metodològiques

La capacitat d'improvisar i d'elaborar produccions artístiques originals s'ha de desenvolupar oferint als infants una varietat de contextos i de materials.

Els diferents espais de l'escola, les classes, la classe de música, el taller d'art, l'espai de psicomotricitat, l'escenari, el gimnàs, el pati, el jardí... són entorns adequats perquè els infants explorin les propietats dels elements sonors, plàstics i escenogràfics, i posteriorment els utilitzin amb un objectiu propi i personal.

El mestre ha de posar a l'abast dels infants els elements i els recursos propis dels diferents llenguatges artístics per tal que els processos d'improvisació, d'anàlisi, de revisió i de creació siguin satisfactoris des del punt de vista personal i de grup.

En l'àmbit visual i plàstic ha de facilitar als infants tot tipus de materials per al treball del traç, el color, el volum i les textures. En l'àmbit musical, l'infant ha de disposar de la possibilitat d'experimentar amb la seva veu, amb la dels altres i amb sons produïts amb diferents materials i instruments, combinant els suports analògics i digitals. Quant a les arts escèniques, cal oferir-li la possibilitat de gesticular i bellugar-se, de córrer, saltar i ballar, de seguir uns patrons i d'inventar coreografies, individuals o de conjunt.

És important preveure les mesures organitzatives per tal que aquestes activitats es realitzin en un ambient i un espai adequats i amb un agrupament d'alumnes que permeti la realització i l'anàlisi tranquil·la de les produccions, compartint coneixements i habilitats.

És convenient proposar activitats més obertes o més tancades, pautades o guiades, per poder provar, improvisar i arribar, si aquest és l'objectiu, a la creació d'una obra expressada en algun dels llenguatges artístics. Per exemple: acotar un material, treballar amb una tècnica determinada, amb un tipus d'instruments, treballar a partir d'una idea (el mar, la por, un poema, un efecte sonor, l'obra d'un artista...).

El mestre, en el treball d'aquesta competència, ha de valorar especialment les propostes poc habituals i originals. Ha de tenir en compte la diversitat de respostes que es poden produir amb uns mateixos elements i valorar també el procés realitzat per arribar a l'objectiu final.

En el procés creatiu cal tenir en compte quatre fases:

- a) Preparació: Fase en què es defineix el tema principal, es generen idees, s'observa, s'estudia, es recull informació, es recopilen materials i dades. També s'anomena fase divergent.
- b) Incubació: Fase en què es deixa temps per pensar en la idea originària.
- c) Naixement de la idea: Fase en què la nova idea finalment emergeix.
- d) Avaluació: Fase en què es valoren les millors idees i es fa la configuració final i el desenvolupament de la idea, verificant que respongui a l'objectiu inicial. També s'anomena etapa convergent.

Orientacions per a l'avaluació

Per avaluar aquesta competència, després de planificar la proposta a realitzar, cal que el mestre comparteixi amb els infants els paràmetres que són avaluats, per fer-los conscients del procés d'allò que aprenen.

Així, una eina que s'ha d'utilitzar és una pauta d'observació que després servirà per reflexionar sobre les observacions efectuades.

Aquesta és una proposta de pauta d'observació per avaluar una composició creada amb el llenguatge visual i plàstic:

| Pauta d'observació | | | | |
|--|--------------------|---------------|------------------|---------------------|
| Nom: | | | | |
| | Molt sovint | Sovint | A vegades | Observacions |
| Quant als materials | | | | |
| Utilitza els materials proposats pel docent. | | | | |
| Utilitza altres materials que no han estat suggerits pel mestre (carbonet, retoladors negres, colors pastel, tisoires...). | | | | |
| Quant a les tècniques emprades | | | | |
| Empra les tècniques proposades pel mestre. | | | | |
| Empra altres tècniques treballades (l'estergit, el collage, el frottage...). | | | | |
| Quant a la composició plàstica | | | | |
| Fa una reproducció del quadre proposat. | | | | |
| Fa una reproducció d'algun detall del quadre proposat. | | | | |
| Crea a partir d'algun detall del quadre proposat. | | | | |

Per tant, cal facilitar materials sonors, plàstics i possibilitats escèniques perquè els infants desenvolupin la seva improvisació o creació a partir d'unes propostes concretes. S'ha de valorar tant el procés com la producció creada.

Els aspectes a observar són: la quantitat de materials i/o recursos emprats, l'originalitat de la seva creació, l'ús adequat dels recursos, la varietat i combinació de diferents llenguatges i dels recursos emprats, entre d'altres.

Per avaluar el nivell en què es troba l'alumne es poden fer servir els indicadors següents:

| Nivell 1 | Nivell 2 | Nivell 3 |
|---|--|--|
| Crea una composició pictòrica utilitzant de manera adequada els estris necessaris i combinant formes i colors diversos. | Crea una composició pictòrica original utilitzant de manera adequada els estris necessaris i combinant formes diverses i matisos de colors de manera expressiva. | Crea una composició pictòrica original utilitzant estris i colors diversos en diferents formats i suports. |
| Crea composicions amb un material plàstic manipulable. | | Crea composicions originals amb materials manipulables. |
| Inventa una cadena sonora en què s'empra la veu o algun instrument melòdic. | Inventa una cadena sonora original amb més d'un instrument o veu. | Inventa una cadena sonora original per a diversos instruments o veus. |
| Inventa una coreografia amb gestos i moviments seguint unes pautes. | | Inventa una coreografia original amb gestos i moviments per a diversos dansaires. |

Tot seguit es mostra un exemple d'activitat que permet avaluar el nivell d'adquisició de la competència.

Composició visual i sonora

Cal situar-se en l'espai de l'escola on els infants disposen de materials per treballar els diferents llenguatges artístics o adequar una aula per poder fer l'activitat proposada.

L'activitat consisteix a crear una composició a partir de quatre materials proposats pel docent i improvisar un acompanyament amb sons, melodies i/o simultaneïtats sonores produïdes per instruments o altres elements.

El mestre ha d'oferir als alumnes quatre materials (llapis de colors, pintures, ceres i paper bàsic de diferents mides) i suggerir-los alguna tècnica (tècnica amb llapis pastel de colors, tècnica amb pintura al tremp o collage) per crear una composició.

A partir de la composició plàstica que han creat, es demana als alumnes que l'acompanyin amb sons. Poden utilitzar instruments musicals, altres materials de l'escola o el seu propi cos com a instrument per improvisar una cadena sonora.

La creació final es pot exposar a tots els infants de la classe o gravar-la en amb vídeo per fer-ne una presentació digital amb imatge, so i moviment.

Segons la resolució de l'activitat d'avaluació es poden establir els nivells següents:

- **Nivell 1.** L'alumne crea una composició amb els elements bàsics del llenguatge visual i sonor utilitzant tècniques i recursos donats pel mestre.
- **Nivell 2.** L'alumne crea una composició amb elements bàsics del llenguatge visual i sonor utilitzant tècniques i recursos escollits lliurement.
- **Nivell 3.** L'alumne crea una composició visual i sonora amb elements bàsics del llenguatge visual i sonor emprant tècniques i recursos del llenguatge visual de manera original.

COMPETÈNCIA 9

Dissenyar i realitzar projectes i produccions artístiques multidisciplinàries

Explicació

Aquesta competència està estretament lligada al desenvolupament de la creativitat a través de la planificació, la construcció i la producció de projectes artístics que conjuguin elements visuals, musicals i escènics propis de l'àmbit artístic. Alhora, també s'hi poden conjugar altres disciplines, però l'art sempre ha de ser l'eix que les aglutini.

La posada en marxa d'un nou projecte, sigui en petit o en gran format (des d'una cançó dramatitzada a una exposició o una instal·lació) és el motor per incidir en la realitat, millorar-la i transformar-la en tot allò que sigui possible. Els factors socials i ambientals fomenten en major o menor grau el context creatiu i aquest entorn influeix en la personalitat creativa: la família, l'escola, les ciutats...

El tema del projecte pot partir de les propostes dels infants, dels mestres, de temes d'actualitat, d'una experiència viscuda, d'una necessitat del centre, etc. D'una banda, cal idear, planificar i crear; i de l'altra, expressar i trobar lligams entre els diferents llenguatges artístics.

El disseny dels projectes passa per diferents fases: de pluja d'idees, de planificació, d'elaboració, de posada en marxa i de comunicació o de difusió del projecte. En cas que siguin projectes en què hi ha tota l'escola implicada, el disseny l'han de fer tots els docents de forma col·laborativa i l'ha de coordinar la comissió pedagògica del centre. Fer partícip tota la comunitat educativa serà una fortalesa del projecte.

La producció és multidisciplinària, és a dir, pot combinar tant els llenguatges pròpiament artístics com també aquells altres àmbits no artístics. Poden haver-hi diferents tipologies de produccions multidisciplinàries: representació textual, teatre musical, cançó coreografiada, producció audiovisual... En tots els casos, cal explicar i fer vivencial el marc de la tipologia de producció que es triï. Per exemple, si es tracta del muntatge d'una instal·lació, cal fer partícips els alumnes sobre les característiques d'aquest gènere d'art contemporani, així com de la utilització de l'espai de l'exposició per crear un ambient o una experiència global.

Els nivells d'adquisició de la competència s'han establert tenint en compte l'evolució de l'habilitat de l'alumne en el disseny de projectes (transformar les idees en actes, planificar, innovar i gestionar projectes a fi d'aconseguir objectius) i el grau de complexitat en la multiplicitat de disciplines.

Aquesta competència està vinculada a les competències de la dimensió d'Interpretació i producció de l'àmbit artístic, ja que fa referència als llenguatges artístics (visual, musical i escènic). També està vinculada a les competències de l'àmbit digital: la competència 3 (Utilitzar programes i aplicacions de creació de dibuix i edició d'imatge fixa, so i imatge en moviment) i la competència 7 (Realitzar comunicacions interpersonals virtuals i publicacions digitals). La continuïtat d'aquesta competència a l'educació secundària obligatòria és la competència 7 (Desenvolupar projectes artístics disciplinaris o transdisciplinaris tant personals com col·lectius).

Per fer la gradació s'han tingut en compte la participació i la implicació en el procés d'elaboració d'un projecte i les aportacions d'idees en la planificació i la seva representació artística.

Es considera que l'alumne competent en un nivell satisfactori és capaç de planificar i realitzar un projecte multidisciplinari participant activament del procés; en un nivell notable, ha de tenir en compte els companys a l'hora de planificar i realitzar el projecte, i en un nivell excel·lent, les aportacions de l'alumne a la planificació i realització han de ser originals i creatives.

Gradació

- 9.1.** Planificar i construir una producció artística multidisciplinària i participar-hi amb interès.
- 9.2.** Planificar i construir una producció artística multidisciplinària, col·laborar-hi i ser receptiu a les aportacions dels altres.
- 9.3.** Planificar i construir una producció artística multidisciplinària, col·laborar-hi amb tenacitat i aportar idees genuïnes.

Continguts clau

- **Recursos, formes, possibilitats comunicatives dels diferents elements i llenguatges artístics.**
- **Interès, valoració i respecte pel fet artístic i per les produccions artístiques pròpies i alienes.**
- **Produccions artístiques: plàstiques, musicals i corporals.**
- **Expressió artística d'emocions, experiències i desitjos.**
- **Interpretació individual i col·lectiva musical i corporal.**
- **Recursos digitals en l'expressió artística.**
- **Planificació dels processos de producció artística:**
 - Generació d'idees.
 - Consens de la idea.
 - Recerca per a l'ampliació de la idea.
 - Distribució de tasques.
 - Acció i creació.
- **Imaginació i creativitat en la realització de projectes.**
- **Combinació de diferents llenguatges (visual, musical, escènic) en les creacions artístiques.**

Orientacions metodològiques

El disseny i la realització de projectes multidisciplinaris que s'han de dur a terme a l'escola han de partir de la percepció i la comprensió de la realitat visual i sonora, de la coneixença i de la utilització dels elements dels diferents llenguatges artístics i d'expressar-se i comunicar-se a través de les disciplines artístiques combinant-les amb altres àrees.

En el procés per elaborar una producció artística multidisciplinària s'ha de potenciar una actitud creativa que permeti als infants trobar noves interpretacions i solucions que els ajudin a concebre el món com un espai de possibilitats on poder fer emergir i créixer la creació d'idees. El mestre ha de posar a l'abast dels alumnes elements dels llenguatges artístics per poder explorar, encuriosir-se, experimentar, expressar i comunicar les seves idees en ex-posicions i produccions artístiques.

El procés per a la realització d'un projecte multidisciplinari és el següent:

- 1. Planificació** d'una indagació, una exploració, un repte que susciti l'interès dels alumnes (individual, petit grup o gran grup).
- 2. Organització** del grup, preparació i distribució de les tasques (si s'escau).
- 3. Investigació i creació** de la idea originària a través de propostes competencials.
- 4. Avaluació** del producte final (aplicació, exposició, escenificació, instal·lació, documentació...) i del procés realitzat.

A l'hora de realitzar projectes multidisciplinaris s'ha de prioritzar la manera de tractar la informació visual, musical, escènica en diferents formats i suports. Els procediments que s'utilitzen per dur a terme les propostes d'aprenentatge en el procés de recerca d'informació i l'adquisició de coneixements pren tanta importància com el resultat final que se n'obté.

Els mestres han de guiar el procés ajudant els infants a explorar situacions a partir d'imatges, idees, sonoritats, músiques, danses, coreografies, preguntes, visites a centres d'art, concerts, exposicions... També han de fer adonar-se els infants dels recursos i de les possibilitats de comunicació amb els diferents elements dels llenguatges artístics treballats o dotar-los d'aquests recursos si els són necessaris per al projecte o la producció artística que estan dissenyant.

Durant el procés d'elaboració del projecte, el mestre ha d'introduir noves informacions, idees, músiques, imatges i lectures per estructurar i reelaborar les produccions. També és fonamental la conversa perquè els infants

s'enriqueixin, expressin les seves intencions, els seus propòsits, les seves idees, coneixements, valors, emocions, desitjos... A través del diàleg es pot crear a l'aula un context comunicatiu regulador de l'acció social i que permeti dissenyar i representar les idees que han d'ajudar a elaborar la creació final.

El procés de disseny i realització de produccions pot construir-se i crear-se dins l'àmbit artístic o abastar altres disciplines com la ciència, les matemàtiques, la literatura, en què intervindran més mestres de l'escola. Durant les diferents fases del procés, els mestres s'han de coordinar per acompanyar els infants en l'elaboració dels projectes individuals, en petit grup o en gran grup. És convenient que les produccions artístiques siguin visibles, que s'exposin o s'escenifiquin a l'escola o en espais del barri, del poble o de la ciutat.

Durant el procés d'elaboració del projecte o de la producció artística és interessant recollir fotografies, escrits, enregistraments en vídeo, dibuixos, esquemes o converses per fer una documentació que doni compte del procés seguit i de la producció final.

Per comunicar el projecte o realitzar la producció artística es pot fer de diverses maneres, depenent del que es vol exposar: a través de la web o el bloc de l'escola, d'una edició amb format de revista o conte; o bé a través d'una instal·lació, una exposició, una inauguració, una jornada de portes obertes. Si la producció artística final és en format escènic cal planificar les actuacions perquè la puguin veure els infants, les famílies, i cal que sigui oberta al barri.

Els projectes poden ser de diferents tipus, partint d'una acció de millora de l'escola, d'un tema de l'actualitat artística, a partir d'una visita cultural o d'un artista viu, d'una proposta del mestre, de preguntes sorgides dels infants... El mestre ha de guiar aquestes inquietuds perquè el projecte es dugui a terme i ha de facilitar les eines adients.

Una de les fonts d'informació per fer el disseny del projecte són les xarxes socials per poder establir relació i connexió amb els artistes del món actual i les seves produccions artístiques inspiradores d'idees per als infants.

En el disseny i la realització de projectes cal cercar la relació entre les diferents disciplines. El teatre pot ser un mitjà important per viure aquesta experiència i transformació (a través de materials, rols, dinàmiques, jocs, *performances*, música, disseny del vestuari, decorats...).

El paper del docent és el d'acompanyar l'infant i provocar nous reptes, mostrar diferents referents, models, artistes i materials per a la creació de produccions artístiques multidisciplinàries.

Es poden elaborar les produccions artístiques amb varietat d'enfocaments i estratègies, perquè els infants esdevinguin més creatius. Es pot treballar en equips cooperatius en què cada infant té responsabilitats o bé de manera individual en petits projectes multidisciplinaris. El treball col·laboratiu entre mestres també és imprescindible per donar significat al treball transversal amb diferents àrees i en internivells, si s'escau.

Com a conclusió, es pot dir que la realització d'un projecte multidisciplinari ha de tenir presents els elements següents: la descoberta i l'experimentació; l'observació; la creació d'analogies per afavorir l'associació d'idees i la conjugació de coneixements; el diàleg i la capacitat d'anàlisi; el foment d'un pensament flexible i lúdic; la recerca de referents i la confiança en un mateix i en els altres. Aquesta mirada ha de ser-hi des de tots els llenguatges artístics i des d'altres àrees i llenguatges.

Considerant que la varietat d'enfocaments, mètodes i estratègies són claus perquè els infants esdevinguin més creatius, s'ha de treballar en equip i també deixar un espai per a la recerca individual i la interacció. El treball col·laboratiu entre mestres també és imprescindible per donar significat al treball transversal i d'internivell. Un conjunt de mestres ha de responsabilitzar-se de la gestió i creació dels esdeveniments artístics dins l'àmbit escolar o de l'entorn proper, amb el suport de la coordinació pedagògica.

Orientacions per a l'avaluació

Per avaluar el domini d'aquesta competència cal fixar-se especialment en:

- El disseny de les produccions artístiques, des de l'aportació d'idees originals dels infants fins a la planificació i la realització del projecte.
- La utilització de recursos per a la combinació dels llenguatges artístics.
- L'actitud i la participació de l'alumne en el treball cooperatiu.

Per avaluar el nivell en què es troba l'infant cal tenir en compte, entre d'altres, els indicadors següents:

| Nivell 1 | Nivell 2 | Nivell 3 |
|---|---|---|
| Planifica el projecte seguint unes pautes establertes prèviament. | Planifica algunes de les parts del projecte de manera autònoma. | Planifica el projecte global de manera autònoma. |
| Combina elements dels diferents llenguatges artístics. | Combina una gran varietat d'elements dels diferents llenguatges artístics. | Combina una gran varietat d'elements dels diferents llenguatges artístics amb originalitat. |
| Integra coneixements d'altres disciplines en les de l'àmbit artístic. | Integra i relaciona coneixements d'altres disciplines en les de l'àmbit artístic. | Integra, analitza i relaciona coneixements d'altres disciplines en les de l'àmbit artístic. |
| Participa en el disseny del projecte. | Aporta idees al disseny del projecte. | Aporta idees originals al disseny del projecte. |
| Utilitza recursos apropiats per a la realització de projectes multidisciplinaris. | | Utilitza recursos per iniciativa pròpia per a la realització de projectes multidisciplinaris. |
| Valora i respecta l'aportació d'idees alienes. | | |

Tot seguit es mostra un exemple d'activitat que permet avaluar el nivell d'adquisició de la competència:

Estudi sobre un element de la natura

El projecte que els alumnes han d'elaborar consisteix a crear una producció artística en què estigui representat el coneixement científic, a partir d'una aplicació digital. Les disciplines que en prenen part són les de l'àmbit de coneixement del medi i les de l'àmbit lingüístic, englobades per l'àmbit artístic.

La proposta d'avaluació adreçada als alumnes és la següent:

Esteu preparant una sortida al bosc en què seguireu un itinerari de natura per reconèixer diferents espècies de plantes i d'ocells de ribera. Des de l'àmbit de coneixement del medi natural us heu documentat sobre les espècies que hi trobareu i n'heu d'escollir una cadascú per fer-ne un estudi més detallat.

Has de fer la planificació del projecte pensant en les tasques de preparació i les tasques posteriors a la sortida a l'espai natural:

- Abans de la sortida has d'haver buscat i contrastat la informació sobre el lloc on aniràs (fotografies, documentals, simuladors de paisatges...), has de fer-te preguntes sobre l'element d'estudi que has escollit (*Hi ha espècies autòctones? Per què es conserven? Curiositats científiques? Característiques d'aquesta espècie?*) i establir un diàleg amb els companys per tal de compartir coneixements, idees i propòsits.
- Durant la sortida has de fer un dibuix o esbós, identificar i analitzar el paisatge i l'ecosistema i enregistrar amb imatges i/o so aquells detalls que et semblin més significatius.
- A l'escola has de fer el muntatge audiovisual amb el programa *Photopeach*, que et permet posar fotos de manera ordenada, escollir una música i posar-hi textos curts i/o preguntes si ho necessites. També pots afegir-hi les teves il·lustracions. La música l'has de seleccionar o interpretar-la i fer-ne una gravació per a la teva producció artística.

Segons la resolució de l'activitat d'avaluació es poden establir els nivells següents:

- **Nivell 1.** L'alumne recull la informació necessària per dur a terme el projecte, planifica les tasques a fer durant la sortida i confecciona la seva producció artística.
- **Nivell 2.** L'alumne identifica l'element d'estudi dins de la informació sobre el paisatge i l'ecosistema de ribera, en recull i selecciona la informació, planifica detalladament les tasques a fer durant la sortida i confecciona la seva producció artística.
- **Nivell 3.** L'alumne identifica i analitza l'element d'estudi dins de la informació i l'observació en directe del paisatge i l'ecosistema de ribera, planifica les tasques a fer durant la sortida i confecciona la seva producció artística incorporant els materials que ha elaborat en totes les fases del projecte.

Annex 1

Continguts clau de les competències

| Continguts clau | Competències | | | | | | | | |
|---|--------------|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 |
| 1. Percepció i exploració sensorial dels elements presents en l'entorn natural, cultural i artístic. | ■ | | | ■ | | | | | |
| 2. Expressió de les idees, les emocions i les experiències que desvetllen les manifestacions artístiques. | | ■ | ■ | | | | | | |
| 3. El patrimoni i les manifestacions artístiques. | ■ | | ■ | ■ | ■ | ■ | ■ | | |
| 4. Relació entre l'art, la societat, la cultura i la religió. | | | ■ | ■ | | | | | |
| 5. Recerca sobre qüestions relacionades amb l'art. | | | ■ | ■ | | | | | |
| 6. Propietats dels elements que trobem presents en l'entorn i en les obres artístiques. | | ■ | | ■ | | | | | |
| 7. Recursos, formes i possibilitats comunicatives dels diferents elements i llenguatges artístics. | | ■ | | ■ | ■ | ■ | ■ | ■ | ■ |
| 8. Funció i influència de les manifestacions artístiques i dels seus elements. | | | ■ | ■ | | | | | |
| 9. Codis i terminologia utilitzats en la lectura, producció i interpretació de les obres d'art. | | ■ | | ■ | | | | | |
| 10. Interès, valoració i respecte pel fet artístic i per les produccions artístiques pròpies i alienes. | | ■ | | | | | | | ■ |
| 11. Propietats dels elements que trobem presents en l'entorn i en les obres artístiques. | ■ | ■ | ■ | ■ | | | | | |
| 12. Tècniques pròpies dels diferents llenguatges artístics. | | | | | ■ | ■ | ■ | ■ | |
| 13. Produccions artístiques: plàstiques, musicals i corporals. | | | | | ■ | ■ | ■ | ■ | ■ |
| 14. Expressió artística d'emocions, experiències, desitjos i valoracions crítiques. | | | | | ■ | ■ | ■ | | ■ |
| 15. Interpretació individual i col·lectiva musical i corporal. | | | | | | ■ | ■ | | ■ |
| 16. Recursos digitals en l'expressió artística. | | | | | ■ | ■ | | ■ | ■ |
| 17. Planificació dels processos de producció artística. | | | | | | | | ■ | ■ |
| 18. Imaginació i creativitat en l'expressió i comunicació artístiques. | | | | | ■ | | ■ | ■ | ■ |
| 19. Combinació de diferents elements del llenguatge (visual, musical i escènic) en les creacions artístiques. | | | | | | | | ■ | ■ |

Annex 2

Competències i nivells de gradació

| | Competències | Nivell 1 | Nivell 2 | Nivell 3 |
|-----------------------------------|--|---|---|--|
| Percepció, comprensió i valoració | 1. Mostrar hàbits de percepció conscient de la realitat visual i sonora de l'entorn natural i cultural. | 1.1. Percep de manera conscient elements simples i evidents de l'entorn visual i sonor. | 1.2. Percep de manera conscient elements subtils i complexos de l'entorn visual i sonor. | 1.3. Percep de manera conscient elements subtils i complexos de l'entorn visual i sonor i els relaciona. |
| | 2. Utilitzar elements bàsics dels llenguatges visual, corporal i musical i estratègies per comprendre i apreciar les produccions artístiques. | 2.1. Utilitza els elements bàsics dels llenguatges artístics i les estratègies proposades per comprendre i apreciar una producció artística. | 2.2. Utilitza els elements bàsics dels llenguatges artístics i diverses estratègies pròpies per comprendre i apreciar una producció artística. | 2.3. Utilitza i combina diversos elements dels llenguatges artístics i diferents estratègies per comprendre i valorar una producció artística. |
| | 3. Comprendre i valorar elements significatius del patrimoni artístic proper, de Catalunya i d'arreu. | 3.1. Identifica i valora elements bàsics del patrimoni artístic català i europeu. | 3.2. Identifica i valora els elements del patrimoni artístic català, europeu i universal. | 3.3. Identifica els diferents elements del patrimoni artístic català, europeu i universal i hi estableix relacions. |
| | 4. Comprendre i valorar elements significatius de la contemporaneïtat artística. | 4.1. Observa i valora manifestacions artístiques contemporànies, situant-les en el seu context i tenint en compte la seva funció i els elements emprats d'un determinat llenguatge artístic. | 4.2. Observa i participa en l'exposició dels arguments per valorar manifestacions artístiques contemporànies, exposant el propi punt de vista i tenint en compte la funció de l'obra artística i el significat dels elements de diferents llenguatges artístics emprats. | 4.3. Observa i participa en l'exposició dels arguments per valorar manifestacions artístiques contemporànies, esbrina la funció de l'obra artística i relaciona el desig i el missatge de l'artista amb les pròpies vivències i en genera de noves. |

| | Competències | Nivell 1 | Nivell 2 | Nivell 3 |
|---------------------------|---|---|--|--|
| Interpretació i producció | 5. Emprar elements bàsics del llenguatge visual amb tècniques i eines artístiques per expressar-se i comunicar-se. | 5.1. Utilitza els elements més bàsics del llenguatge visual i plàstic, algun procediment propi o proposat, així com recursos per experimentar i crear produccions artístiques. | 5.2. Utilitza els elements bàsics del llenguatge visual i plàstic, i diversos procediments i recursos en l'experimentació i la creació de produccions artístiques tot desenvolupant processos de creació personals i originals. | 5.3. Utilitza i combina diversos elements del llenguatge visual i diversos procediments i recursos per experimentar, crear i innovar en les produccions artístiques desenvolupades. |
| | 6. Interpretar música vocal i instrumental amb els elements i recursos bàsics del llenguatge musical. | 6.1. Interpreta una peça musical cantant i amb instruments, per imitació, utilitzant elements i recursos del llenguatge musical proposats. | 6.2. Interpreta una peça musical cantant i tocant amb instruments, per imitació i/o lectura d'una partitura, utilitzant elements i recursos bàsics del llenguatge musical. | 6.3. Interpreta una peça musical cantant i tocant de memòria i/o seguint la partitura, utilitzant els elements del llenguatge musical amb una entonació, afinació i dicció justes, emprant els recursos necessaris. |
| | 7. Emprar els elements i recursos bàsics del llenguatge escènic per expressar-se, interpretar i comunicar-se. | 7.1. Interpreta música, s'expressa i es comunica amb el cos com a reacció a estímuls sonors visuals, plàstics, verbals i de moviment. | 7.2. Interpreta música, s'expressa i es comunica amb el cos com a reacció a estímuls sonors, visuals, plàstics, verbals i de moviment de manera creativa. | 7.3. Interpreta música, s'expressa i es comunica amb el cos com a reacció a estímuls sonors, visuals i plàstics, aportant iniciativa i recerca en el moviment personal i col·lectiu. |

| | Competències | Nivell 1 | Nivell 2 | Nivell 3 |
|--------------------------|---|---|--|---|
| Imaginació i creativitat | 8. Improvisar i crear amb els elements i recursos bàsics dels diferents llenguatges artístics. | 8.1. Improvisa i crea produccions artístiques amb elements i recursos sonors, visuals i escènics utilitzats en l'àmbit artístic escolar. | 8.2. Improvisa i crea produccions artístiques originals amb elements i recursos sonors, visuals i escènics utilitzats habitualment en l'àmbit artístic escolar. | 8.3. Improvisa i crea produccions artístiques originals, combinant elements i recursos sonors, visuals i escènics utilitzats en el camp de les arts. |
| | 9. Dissenyar i realitzar projectes i produccions artístiques multidisciplinàries. | 9.1. Planifica i construeix una producció artística multidisciplinària i hi participa amb interès. | 9.2. Planifica i construeix una producció artística multidisciplinària, hi col·labora i és receptiu a les aportacions dels altres. | 9.3. Planifica i construeix una producció artística multidisciplinària, hi col·labora amb tenacitat i aporta idees genuïnes. |

Annex 3

Aplicació de recursos al currículum (ARC)

La creació, la cerca i la selecció de recursos és una pràctica habitual entre els docents i els centres educatius. En l'actualitat, es generen una gran quantitat d'activitats i materials diversos adreçats a les diferents etapes educatives.

El Departament d'Ensenyament, recollint aquesta realitat, posa a disposició dels docents l'aplicació de recursos al currículum (ARC), un espai estructurat i organitzat que permet accedir a propostes didàctiques vinculades als continguts del currículum i que ajuden a avançar en l'exemplificació de les orientacions per al desplegament de les competències bàsiques.

L'ARC és un espai al servei de mestres i professors en què es recullen propostes per enriquir la pràctica a l'aula i contribuir a la millora dels aprenentatges dels alumnes. Ofereix activitats vinculades als continguts clau, que exemplifiquen orientacions metodològiques recollides en els documents de desplegament de les competències bàsiques. Aquestes activitats són fruit de l'expertesa dels docents que volen compartir la seva pràctica en forma de propostes didàctiques experimentades a l'aula.

Les propostes didàctiques, validades pel Departament d'Ensenyament, es presenten a l'ARC amb una breu explicació i una fitxa que conté la descripció detallada de la proposta, els objectius, els recursos emprats i les orientacions metodològiques. Cada proposta de l'ARC mostra els continguts curriculars i les competències que s'hi desenvolupen, i la majoria de propostes incorporen documents adjunts, tant per als professors com per als alumnes (guies didàctiques, rúbriques d'avaluació, quaderns de treball i altres tipus de materials). Aquests materials són variats pel que fa al format: documents de text, documents PDF, quaderns virtuals, materials per a pissarres digitals i altres formats.

L'ARC és un projecte col·lectiu en evolució que creix dia a dia a favor de l'èxit escolar. S'hi pot accedir des de l'adreça <http://apliense.xtec.cat/arc>